

Gemeentelijke visie Wonen, Zorg en Welzijn

Een visie op hoe de gemeente Dongeradeel in haar woonbeleid
anticipeert op de vergrijzing

Definitief

Gemeente Dongeradeel
T.a.v. E. Dijkstra
Postbus 1
9100 AA DOKKUM

Grontmij Nederland B.V.
Groningen, 14 november 2013

Verantwoording

Titel : Gemeentelijke visie Wonen,
Zorg en Welzijn

Subtitel : Een visie op hoe de gemeente Dongeradeel in haar
woonbeleid anticipeert op de vergrijzing

Projectnummer : 320791

Referentienummer : GM-0119416

Revisie : 01

Datum : 14 november 2013

Auteur(s) : Karin Koopman, Tim Verver

E-mail adres : Karin.koopman@grontmij.nl

Gecontroleerd door : Tim.verver@grontmij.nl

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door :

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
Rozenburglaan 11
9727 DL Groningen
Postbus 7057
9701 JB Groningen
T +31 88 811 51 11
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Woonakkoord	4
1.3 Doel	5
1.4 Proces	5
Inventarisatie beleid	6
1.5 Gemeentelijk beleid	6
1.6 Beleid Zorggroep Pasana	7
1.7 Welzijnsbeleid Stichting Welzijn 'Het Bolwerk'	8
Analyse (toekomstige) vraag en aanbod	10
1.8 Autonome ontwikkelingen	10
1.9 Huidige aanbod	12
1.10 Vraagontwikkeling	13
1.10.1 Woontrends ouderen	13
1.10.2 Profielen senioren	14
1.10.3 Vraag in cijfers	14
1.11 Geschikt en verzorgd wonen	15
1.12 Confrontatie vraag en aanbod geschikt en verzorgd wonen	16
Analyse wonen, zorg en welzijn	18
1.13 Analyse van toekomstige ontwikkelingen in Dongeradeel	18
1.14 Analyse per dorp	21
Streefbeeld	28
1.15 Uitgangspunten	28
1.16 De visie	28
1.17 Visiekaart	29
1.18 Vervolg	30

Bijlage 1: Presentielijst en verslag stakeholdersbijeenkomst 8 april 2013

Bijlage 2: Verslag dorpen informatiebijeenkomst 3 juni 2013

Bijlage 3: De binnengekomen reacties

Bijlage 4: Reactienota

Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Dongeradeel is een gemeente in het noordoosten van Friesland en telt ongeveer 24.000 inwoners. De hoofdplaats van deze gemeente is Dokkum, een vestingstad die tevens als stedelijk centrum voor de gehele regio Noordoost Fryslân fungeert.

De regio Noordoost Fryslân heeft te maken met demografische krimp. Dit heeft tot gevolg dat verschillende voorzieningen onder druk komen te staan of zelfs verdwijnen. Deze demografische krimp gaat gepaard met een toenemende vergrijzing van de regio. De vraag naar zorgvoorzieningen zal zodoende steeds groter worden. Daarnaast zijn de toenemende individualisering en vermaatschappelijking van de zorgsector andere ontwikkelingen die grote invloed uitoefenen op de vraag naar zorg en wonen in de gemeente Dongeradeel.

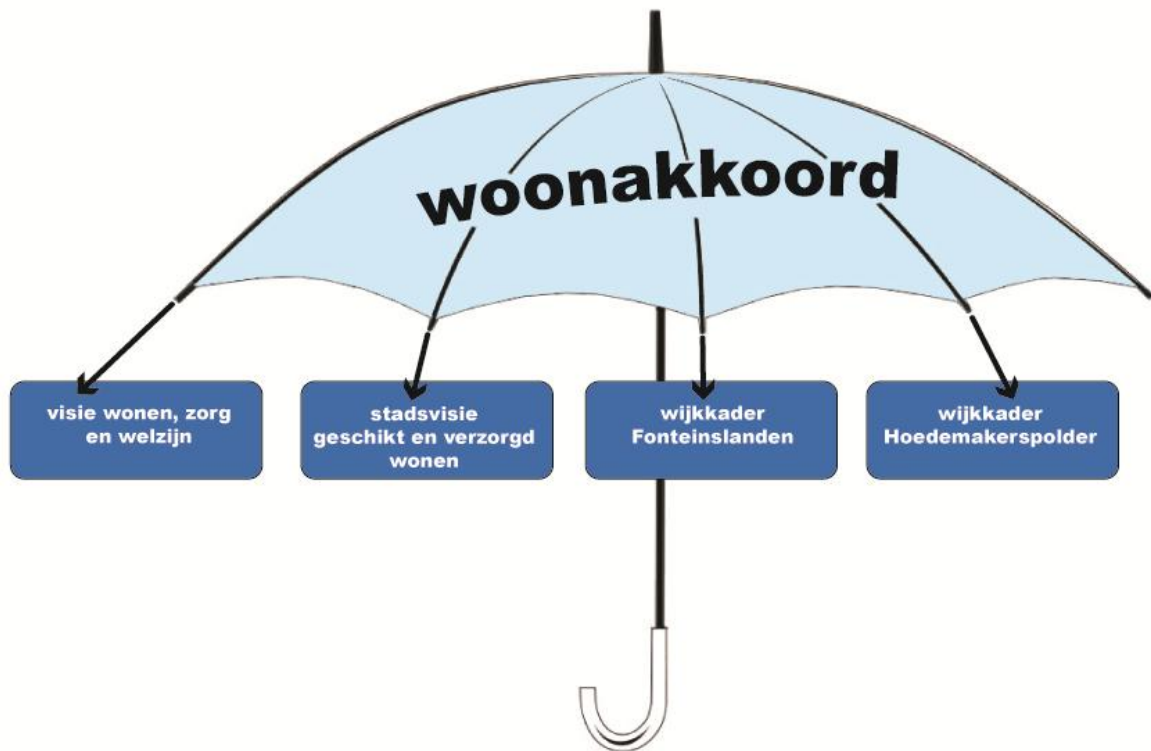
Deze demografische krimp enerzijds en de toenemende vraag naar zorg in samenhang met het verdwijnen van voorzieningen anderzijds maakt een gezamenlijke visie van wooncorporatie Thús Wonen, Stichting Welzijn, Pasana en de gemeente Dongeradeel noodzakelijk. Aan de hand van deze visie kunnen vervolgens de verschillende partijen afzonderlijk onderbouwde keuzes maken in hun eigen strategie en beleid om aan de vraag naar geschikt en verzorgd wonen te kunnen voldoen.

1.2 Woonakkoord

Deze gemeentelijke visie op wonen, zorg en welzijn vloeit voort uit het Woonakkoord dat door de gemeente, samen met de corporaties wordt opgesteld. De afstemming tussen wonen, zorg en welzijn is een hoofdthema in het Woonakkoord. Als belangrijkste opgaven worden hierin benoemd:

- streven naar optimale combinatie van wonen en zorg;
- samenwerking met alle betrokken partijen bij Wonen, Welzijn en Zorg;
- anticiperen op scheiding wonen en zorg;
- meer levensloopbestendig bouwen;
- meer geschikt en verzorgd wonen;
- meer woningaanpassing, stimuleren particulieren.

In de navolgende figuur is schematisch weergegeven welke uitwerkingen voortvloeien uit het Woonakkoord.

1.3 Doel

Het doel van deze visie is een streefbeeld te creëren waaraan alle partijen zich conformeren. Dit streefbeeld geldt als kader voor de toekomst, op basis waarvan discussies kunnen worden aangegaan en waaraan ontwikkelingen op het gebied van geschikt en verzorgd wonen kunnen worden getoetst. Daarnaast is deze visie opgesteld om eenduidigheid te creëren tussen eerder genoemde partijen.

1.4 Proces

Allereerst zijn een inventarisatie en analyse uitgevoerd op het gebied van verzorgd en geschikt wonen voor de gemeente Dongeradeel. Hierbij zijn demografische en maatschappelijke ontwikkelingen en het huidige voorzieningenaanbod in beeld gebracht. Ook het huidige beleid van de verschillende partijen is geïnventariseerd.

Op basis van deze informatie is een werksessie georganiseerd met vertegenwoordigende beleidsmedewerkers van alle partijen. Tijdens deze werksessie is er door middel van discussie een streefbeeld gecreëerd, waaraan enkele kansen en knelpunten zijn gekoppeld. Dit streefbeeld is uitgewerkt in een visie en visiekaart voor de gemeente Dongeradeel.

Het eindconcept van de visie is besproken met diverse partijen in een aantal bijeenkomsten. Allereerst is er op 8 april 2013 een stakeholdersbijeenkomst gehouden. Vervolgens is er voor alle verenigingen van dorpsbelangen een informatiebijeenkomst gehouden op 3 juni 2013. De binnengekomen reacties van de verenigingen van dorpsbelangen n.a.v. de informatiebijeenkomst zijn vervat in een reactienota. De resultaten van deze bijeenkomsten zijn opgenomen in de bijlagen.

Inventarisatie beleid

1.5 Gemeentelijk beleid

De gemeente Dongeradeel anticipeert door middel van haar beleid op ontwikkelingen op het gebied van wonen en zorg in haar gemeente. De afgelopen jaren zijn diverse beleidsstukken opgesteld die bij deze inventarisatie zijn gebruikt.

Wonen, zorg en welzijn, in het landelijke gebied van Dongeradeel, Platform Wonen, Zorg en Welzijn, mei 2006 (deze notitie is niet vastgesteld)

In 2006 heeft het Platform Wonen, Zorg en Welzijn het rapport “Zorg en welzijn in het landelijk gebied van Dongeradeel” uitgebracht. In dit rapport wordt een brede schets gegeven van de problematiek wonen, zorg en welzijn en er wordt specifiek ingegaan op het aspect wonen en woonomgeving. Er worden programma’s voor zorggerelateerde woningen uitgewerkt en aanbevelingen gedaan voor de inrichting van de dorpen met specifieke voorzieningen. Tevens wordt aandacht besteed aan de naar verwachting fors toenemende vraag naar zorg en de toenemende extramuralisering en wordt er ingegaan op het welzijnsaspect, voor zover dat is gerelateerd aan ouderen en zorg.

Ingezet werd op woonzorgzones in Dokkum, Ternaard en Metslawier met steunpunten in Anjum, Ee en Holwerd. Veel energie is de afgelopen periode gestoken in de totstandkoming van het steunpunt Anjum (in De Dobbe). Toen uiteindelijk bleek dat de verpleeghuisbedden niet haalbaar waren, is stagnatie opgetreden. Het ontbreken van perspectief op het aanbieden van een breed zorgaanbod heeft er ook toe geleid dat de steunpunten in Holwerd en Ee nog niet van de grond zijn gekomen.

Bundeling van kansen, structuurvisie Bundelingsgebied Regiostad Dokkum, Provincie Fryslân, gemeente Dongeradeel en gemeente Dantumadiel, oktober 2008

De gemeenten Dongeradeel, Dantumadiel en de provincie Fryslân hebben samen de ambitie om meer en nieuwe werkgelegenheid te creëren en om de sociaaleconomische positie van Noordoost Fryslân te versterken. Daartoe wordt ingezet op het versterken en uitbouwen van de centraal ‘trekkende’ positie van Regiostad Dokkum. De structuurvisie is een uitvoeringsgericht plan voor de streekplanperiode tot 2017, met een concrete doorkijk op de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor het Bundelingsgebied voor de komende 30 jaar.

Krimpen met kwaliteit in Dongeradeel, Eerste stap naar een aangepast beleidskader voor Wonen en Voorzieningen, gemeente Dongeradeel, januari 2010

De discussienota ‘Krimpen met Kwaliteit in Dongeradeel’ is een eerste stap naar een aangepast beleidskader voor wonen en voorzieningen. Het door VNG, IPO en Rijk opgestelde interbestuurlijke actieplan bevolkingsdaling “Krimpen met kwaliteit” vormt de rode draad in deze nota. De nota is bedoeld om samen met de inwoners te praten over het verschijnsel krimp en de gevolgen ervan, en vooral ook hoe er mee moet worden omgegaan. Daarnaast wordt in de nota een aantal beleidsmaatregelen aangekondigd. De nota vormt de opstap naar een uitwerking per dorp en het ‘Beleidsprogramma leefbaarheid en wonen’.

Beleidsprogramma leefbaarheid en wonen 2011-2016, gemeente Dongeradeel, mei 2011

In het ‘Beleidsprogramma leefbaarheid en wonen’ worden de verschillende voorstellen voor de aanpak van de krimp- en leefbaarheidproblematiek besproken. Per voorstel/onderwerp op het gebied van voorzieningen, wonen en werken vindt een toelichting plaats en worden de reacties

van dorpsbelangen/wijkraden, maatschappelijke instellingen en inwoners genoemd. Deze reacties hebben in een aantal gevallen geleid tot aanpassing van het voorstel.

Het beleidsprogramma wordt omgezet in een uitvoeringsnota.

In deze nota is ook aangegeven dat de gemeente wil stimuleren dat ouderen zolang mogelijk in hun eigen woning blijven wonen. Concrete mogelijkheden wenst zij uit te werken in overleg met maatschappelijke instellingen, zorgaanbieders en andere bedrijven die zich op deze doelgroep richten.

Wmo beleidsvisie Noordoost Fryslân 2013-2016 'Samen Sterk', november 2012¹

In de visie 'Samen Sterk' wordt op het niveau van Noordoost Fryslân omschreven hoe de regio omgaat met de nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van de Wmo en welke invloed deze veranderingen hebben op de maatschappij. De hoofddoelstelling van de Wmo is mensen laten participeren in de samenleving. Een belangrijke ontwikkeling is dat het Rijk van de gemeenten verwacht dat zij doelmatiger ondersteuning kunnen bieden aan hun eigen inwoners. Het Rijk verwacht dit omdat gemeenten dicht bij de burger en meer in de samenleving staan, waarmee gemeenten beter in staat zijn de behoefte van haar inwoners in te schatten en prestatievelden lokaal op creatieve wijze met elkaar te verbinden.

Een verandering in denken en doen is, dat de burger primair zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen welzijn. Met deze vorm van 'zelfwerkzaamheid' kunnen kosten van maatschappelijke ondersteuning voor een deel in de hand worden gehouden. Bovendien draagt dit uitgangspunt bij aan de mogelijkheden van burgers op zelfsturing (autonomie), en daarmee aan diens gevoel van welzijn. Hierbij is een kanteling van claim- en aanbodgericht werken naar vraag- en resultaatgericht werken van groot belang. Niet het aanbod van voorzieningen of het uitvoeren van wetgeving staat centraal, maar het probleem van de burger.

Noordoost Fryslân heeft 3 doelstellingen benoemd:

- participatie bevorderen;
- vergroten sociale veiligheid;
- doelmatigheid verhogen.

Om deze doelstellingen te realiseren zijn vier speerpunten omschreven:

- problemen voorkomen;
- zelfregie en zelfredzaamheid bevorderen;
- informele netwerken inschakelen;
- ondersteuning bieden; integraal en dichtbij.

Voor het bevorderen van participatie is het belangrijk dat inwoners in staat worden gesteld zelfstandig te wonen. Woningbouwcorporaties zijn daarom belangrijke partners bij het verlenen van maatschappelijke ondersteuning. Corporaties hebben invloed op het aanbod 'geschikte woningen'. Ook komen zij dikwijls in beeld bij het realiseren van woningaanpassingen en in overlastsituaties. Gemeenten en corporaties hebben over dergelijke zaken afspraken gemaakt.

Voor de komende jaren is het belangrijk de corporaties mee te nemen in het proces van De Kanteling. Deze nieuwe manier van werken zal ook bij woningbouwcorporaties bekend moeten worden. De corporaties kunnen daar dan op inspelen, bijvoorbeeld in de communicatie met hun huurders. Het kantelen brengt mogelijk ook met zich mee, dat er vaker een beroep op de verantwoordelijkheid van corporaties (als verhuurder) wordt gedaan.

1.6 Beleid Zorggroep Pasana

Krimp van de bevolking, vergrijzing en relatieve vermindering van het aantal relatief jonge mensen in de regio Noordoost Friesland is het toekomstperspectief lange termijn waarop de Ouderenzorg van Pasana zich zal moeten voorbereiden. De verwachting is dat ook in de toekomst ouderen, zo lang als mogelijk is, zelfstandig en thuis willen blijven wonen, met zoveel mogelijk regie over het eigen leven, daarin ondersteund door een actieve (dorps)gemeenschap.

¹ Beleidsvisie is vastgesteld door de raad van Dongeradeel, eind november 2012

Krimp zal tot gevolg hebben dat gekozen moet worden voor concentratie van voorzieningen in bepaalde kernen en dat ervoor gezorgd moet worden dat vanuit deze kernen voorzieningen naar “buiten” gebracht kunnen worden en mensen zo nodig naar deze voorzieningen toe moeten kunnen komen. Sommige van deze kernen zullen groter zijn en meer voorzieningen kunnen bieden (Dokkum bijvoorbeeld), andere kernen zullen kleiner zijn en minder kunnen bieden (Ternaard bijvoorbeeld). In een dergelijke ontwikkeling is de levensvatbaarheid en de saamhorigheid van de lokale gemeenschap essentieel.

Daar waar automatisering, ICT en E-health dit “halen en brengen” van voorzieningen kunnen vervangen of ondersteunen, zal het ingezet moeten worden. Voor dit moment is bijvoorbeeld te denken aan beeldtelefoon, sensoren en toezicht op afstand, monitoring van gezondheid op afstand, en dergelijke. Wat de toekomst ons op dit gebied verder zal brengen weten we nog niet.

Meer ouderen zullen langer leven, met meer chronische ziektes en handicaps en met minder mensen in hun directe omgeving die voor hen kunnen zorgen. Met name ziekten als de ziekte van Alzheimer zullen flink in omvang toenemen. Daarnaast zal mobiliteit voor veel mensen een probleem worden.

Dit alles betekent, dat ook Zorggroep Pasana zich zal moeten beraden op de vraag welke voorzieningen geconcentreerd zullen moeten worden en waarom, waar een dergelijke concentratie dan plaatsvindt en hoe ervoor gezorgd wordt dat “halen en brengen” zijn werk kan doen. Met name als het om huisvesting gaat, zal het lange termijn perspectief leidend moeten zijn.

Zorggroep Pasana realiseert zich dat, gelet op de gemiddelde hoogte van het inkomen in Noordoost Fryslân, economisch gezien de bomen niet tot de hemel zullen reiken. Betaalbaarheid van voorzieningen zal leidend moeten zijn in het te ontwikkelen beleid. Of daarnaast het gebied in de toekomst aantrekkelijk kan zijn voor ouderen om zich te vestigen is op dit moment nog onduidelijk.

Gezien met name de coalitievoornemens uit de nota “Bruggen Slaan” van oktober 2012 zal het huisvestingsbeleid van Pasana afgestemd moeten worden op een substantiële vermindering van het aantal verzorgingshuisbedden in de komende jaren. Dit betekent tevens een aanzienlijke uitbreiding van de extramurale zorg in de toekomst.

1.7 Welzijnsbeleid Stichting Welzijn ‘Het Bolwerk’

In de gemeente Dongeradeel is de welzijnsinstelling ‘Het Bolwerk’ actief. Deze Stichting Welzijn ‘Het Bolwerk’ heeft als doelstelling het bevorderen van de leefbaarheid van de samenleving in de gemeente Dongeradeel en het welzijn van de inwoners van het gebied. De Stichting wil dat alle mensen in haar werkgebied zich prettig en veilig voelen en volwaardig mee kunnen doen aan het maatschappelijke leven.

‘Het Bolwerk’ wil dit realiseren door het aanbieden van het diverse vormen van advisering, activiteiten en projecten. Deze zijn met name gericht op het vergroten van de zelfstandigheid en participatie, vermindering van eenzaamheids- en depressieproblematiek bij de inwoners en bevordering van de sociale samenhang en participatie in het dorp.

De Stichting Welzijn ‘Het Bolwerk’ bevordert actief burgerschap. Speciale aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen en voorkoming van sociaal isolement en maatschappelijke uitval. Deze kwetsbare groepen krijgen een steuntje in de rug van zowel vrijwilligers als medewerkers van de Stichting Welzijn ‘Het Bolwerk’. De vrijwilligers kunnen een beroep doen op professionele ondersteuning.

‘Het Bolwerk’ heeft vier locaties in de gemeente Dongeradeel: één in Dokkum, een ruim pand met groepsruimtes waar veel activiteiten van en voor ouderen plaatsvinden en een steunpunt in Ee. Daarnaast gebruikt de stichting accommodaties in de dorpen waar veel activiteiten van en voor ouderen worden georganiseerd.

Centraal staan de volgende activiteiten in de dorpen:

- *Ondersteunen ouderen aan huis*

Het Bolwerk biedt met de Ouderenadviseur en de Vrijwillige Seniorenvoorlichters praktische hulp op het gebied van wonen, zorg, welzijn en financiën aan de doelgroep 75+. Deze adviseurs hebben een gedegen kennis van de sociale kaart en kunnen adequaat doorverwijzen.

- *BurenHulpDienst*

Met de BurenHulpDienst biedt Het Bolwerk gemaksdiensten, kortstondige hulp aan de oudere doelgroep in de dorpen. Kleine klusjes worden door vrijwilligers uit het dorp verricht.

- *Ondersteuning door vrijwilligers en mantelzorgers*

Met het steunpunt Mantelzorg biedt Het Bolwerk ondersteuning en advies aan mantelzorgers. Dat gebeurt in de vorm van educatie, praktische hulp, respijtzorg en belangenbehartiging. Daarnaast coördineert Het Bolwerk de Vrijwilligerscentrale. Deze ondersteunt alle organisaties die te maken hebben met vrijwilligers. De VWC biedt hulp bij zoeken en behouden van vrijwilligers en organiseert cursussen over thema's die met vrijwilligerswerk te maken hebben.

- *Bereikbaar houden van voorzieningen*

Bij teruglopende bevolking neemt het aanbod van voorzieningen af. Voor minder mobiele dorpsbewoners zijn daarmee veel noodzakelijke voorzieningen minder goed bereikbaar waardoor verhuizen naar die voorzieningen onvermijdelijk wordt. Om die voorzieningen bereikbaar te houden biedt Het Bolwerk daarvoor de BurenHulpDienst en vervoersdiensten. In samenwerking met andere partijen wordt het gebruik van digitalisering onderzocht.

- *Ontmoetingsmogelijkheden in directe omgeving*

Mensen hebben behoefte aan contact en ontmoeting met anderen. Daarvoor is een geschikte ruimte noodzakelijk, bijvoorbeeld in het dorps huis. Naast de accommodatie is een activiteitenprogramma zeer wenselijk. De mensen kunnen dit grotendeels zelf organiseren, maar de ervaring leert dat enige ondersteuning daarbij wel noodzakelijk is. Het Bolwerk ondersteunt al jaren de Locale Activiteiten Comités in de dorpen.

- *Aanbod preventie-activiteiten, MbvO, eenzaamheid, depressie*

Voor de oudere doelgroep zijn preventieve activiteiten erg belangrijk. Het voorkomt dat men te vroeg beroep doet op zwaardere vorm van zorg. Het Bolwerk biedt in dat kader verschillende activiteiten en diensten als Meer bewegen voor Ouderen, aangepaste vormen van bewegen, cursussen en trainingen ter vermindering van eenzaamheids- en depressieproblematiek

- *Jongeren in het dorp*

Met de krimp, de teruglopende bevolking, nemen ook de voorzieningen af. De krimp heeft verschillende oorzaken, het wegtrekken van jongeren uit de dorpen is daar een van. Daarvoor is het belangrijk dat onderwijs, scholing, studie vanuit de dorpen met onder andere openbaar vervoer bereikbaar is. Voor jongeren is het belangrijk dat er mogelijkheden zijn de vrije tijd in te vullen, er moet iets te doen zijn. Dat kan sport zijn, maar ook een ontmoetingsplaats is belangrijk. Het jongerenwerk van Het Bolwerk ondersteunt die jeugdonderkomens. Zo wordt met de jongeren gewerkt aan een zinvolle vrijetijdsbesteding en worden problemen in een vroeg stadium gesignaleerd.

Sinds eind 2012 wordt in de gemeenten Dongeradeel en Dantumadiel gesproken over De Kanteling. Concreet gaat het betekenen dat er samenhang aangebracht moet worden tussen de WMO en het welzijnswerk. Als alles eind 2013 achter de rug is, dient een organisatie te zijn gerealiseerd, die doeltreffend gaat inspelen op wat de landelijke politiek heeft bedacht en op de vragen die leven bij de inwoners van dit plattelandsgebied. De nieuwe gekantelde werkwijze zal verbindingen aanbrengen. Het betekent dat iedereen anderen ontmoet en meedoet aan het maatschappelijk leven en daarvoor in eerste instantie zelf verantwoordelijk is. Inwoners van beide gemeenten zullen hun verantwoordelijkheid moeten nemen om met elkaar, de dorpen en wijken voor alle inwoners leefbaar te maken en te houden. Hierbij dient vooral de aandacht te worden gericht op de eigen kracht, de verantwoordelijkheid nemen voor het eigen welzijn. Het zelfregulerend vermogen van de individuen en de groepen zal ontwikkeld en versterkt worden. Deze ondersteuning zal het uitgangspunt zijn voor het werk van de professionals. Centraal hierbij is de essentie van het welzijnswerk: schakel weerbaren in om minder weerbaren te ondersteunen in het opbouwen van een sociaal netwerk.

Analyse (toekomstige) vraag en aanbod

Dit hoofdstuk geeft een analyse van de vraag en het aanbod als het gaat om wonen, zorg en welzijn. Ten behoeve van de visie gaat dit hoofdstuk met name in op het huidige aanbod en de (verwachte) ontwikkelingen die de vraag de komende 20 jaar te wachten staan, uitgaande van de kennis die we daar nu over hebben. Eerst wordt een aantal autonome ontwikkelingen beschreven die van invloed zijn op het toekomstige wonen in Dongeradeel in relatie tot zorg en welzijn.

1.8 Autonome ontwikkelingen

Demografisch: krimp, ontgroening en vergrijzing

De bevolking van Dongeradeel verandert de komende decennia door:

- Krimp van de bevolking, de prognoses geven aan dat de bevolking tussen 2010 en 2030 circa 5,8 % daalt;
- Krimp van het aantal huishoudens, de verwachting is dat het aantal huishoudens tot 2020 nog met ongeveer 4% groeit maar dat tussen 2020 en 2030 het aantal huishoudens met 1,2 % afneemt;
- Veranderende samenstelling van de bevolking, de bevolking van Dongeradeel vergrijst de komende jaren door:
 - toename van het aandeel 65 plussers, de verwachting is dat deze groep van 16% van de bevolking nu toeneemt naar 23% in 2020 en naar 28% in 2030;
 - toename van het aandeel 75-plussers in de totale bevolking van 7,5% in 2010 naar 13,6% in 2030;
 - het absolute aantal 75-plussers stijgt tussen 2010 en 2030 van 1.842 naar 3.317, dit is een toename van 80,1% (1.475);
 - ontgroening, het vertrek van jongeren uit de gemeente wegens werk en studie. Dit effect wordt versterkt door het feit dat de bevolkingsgroep van 45 – 75 jaar omstreeks 2020 een dominante positie op de woningmarkt krijgt en het aantal huishoudens in de leeftijdscategorie 20-35 jaar vermindert.

Prognose bevolking 2010-2030

	2010	2015	2020	2025	2030	2010-2020		2020-2030		2010-2030	
Dongeradeel	24.569	24.400	24.117	23.723	23.147	-452	-1,8%	-970	-4,0%	-1422	-5,8%

Bron: Provincie Fryslân, prognose 2009-2030, 2010.

Prognose huishoudens 2010-2030

	2010	2015	2020	2025	2030	2010-2020		2020-2030	
Dongeradeel	10.139	10.454	10.557	10.526	10.427	418	4,1	-130	-1,2

Bron: Provincie Fryslân, prognose 2009-2030, 2010.

Sociaal-maatschappelijk: individualisering en langer doorwerken

De reeds langer bestaande individualisering gaat naar verwachting ook in de toekomst doorzetten. Dit heeft impact op de behoefte aan diensten van wonen en zorg. In de eerste plaats is er behoefte aan meer woningen, omdat het aantal personen per huishouden steeds verder afneemt. Daarnaast nemen de eisen die worden gesteld aan de kwaliteit van het aanbod verder toe. De individualisering gekoppeld aan de sterk gestegen welvaart leiden ertoe dat

mensen minder genoeg nemen met standaardpakketten, doorsnee aanbod en grootschalige voorzieningen. De normen voor en wensen met betrekking tot privacy, autonomie, kleinschaligheid en kwaliteit liggen in de toekomst hoger.

Het Rijksbeleid voorziet momenteel in een stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd naar 66 jaar in 2019 en uiteindelijk 67 jaar in 2023. Men zal dus steeds langer doorwerken. Dat betekent dat ouderen ook gemiddeld langer in een sociaal netwerk zitten. Hieraan gekoppeld zal ook de leeftijd waarop men niet meer zelfstandig kan wonen naar achteren verschuiven. Men wordt dus later 'oud'.

Bestuurlijk-financieel: extramuralisering en verschuiving van verantwoordelijkheidstoedeling

De komende jaren gaat het beleid van extramuralisering in de zorg zich verder ontwikkelen. In plaats van mensen met een grotere zorgbehoefte 'op te sluiten' in grote, buiten de maatschappij gelegen, intramurale instellingen wordt in de GGZ en ouderenzorg meer getracht om ook mensen met een zorgvraag een plek te geven in de 'gewone' maatschappij. Deze ontwikkeling vindt plaats in het perspectief dat zorg belangrijk is en betaalbaar moet blijven. De overheid meent dat er in de loop van de tijd een onevenwichtigheid is geslopen in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid, maatschappelijk middenveld, burgers en markt op het terrein van zorg. De landelijke overheid stuurt er dan ook op aan dat burgers zelf meer (financiële) verantwoordelijkheid nemen om in hun eigen zorgbehoefte te voorzien. Tevens is de overheid van mening dat er vervolgens een beroep moet worden gedaan op de omgeving van de zorgvrager en het maatschappelijk middenveld. Pas als dat allemaal onmogelijk is gebleken, dan ziet de overheid een verantwoordelijkheid voor zichzelf.

In het regeerakkoord van 2013 is daarom neergelegd "dat in de AWBZ wordt overgegaan tot het scheiden van wonen en zorg". De gedachte hierachter is dat bewoners meer keuzevrijheid krijgen en dat zorginstellingen zich beter gaan richten op de woonwensen van cliënten. De overheid heeft aangekondigd in 2013 te willen starten met het scheiden van wonen en zorg. Dit betekent dat bewoners met zorgzwaartepakket (ZZP) 1 en 2 geen vergoeding meer krijgen voor hun verblijf. Daarbij gaat het om bewoners die qua zorgzwaarte van oudsher in verzorgingshuizen leven. Om deze mensen met zorgvraag goede zorg te kunnen bieden is er een groeiende behoefte aan levensloopgeschikte zorgappartementen. Bij voorkeur in de nabijheid van een zorginstelling.

De overheid gaat in 2014 en 2015 ook voor de ZZP 3 het scheiden van wonen en zorg doorvoeren. In 2014 geldt dit voor ZZP 3 V&V en in 2015 voor ZZP 3 GGZ en GHZ. Voor kinderen, jeugdigen en jongvolwassenen tot en met 22 jaar en voor pakketten LVG 1 en LVG 2 wordt de maatregel nog niet doorgevoerd, maar opgenomen in een nieuwe wet zorg voor jeugdigen. In 2016 staat gepland om ook voor ZZP 4 wonen en zorg te scheiden. Mogelijk dat in de jaren erna ook de hogere ZZP's met extramuralisering geconfronteerd worden.

De implementatie van deze extramuralisering betekent dat op de lange termijn ook bewoners van verpleeghuizen en gehandicapten in instellingen huur moeten betalen en de vergoeding van de overheid voor huisvestingskosten verdwijnt.

Gevolg zal zijn dat mensen langer thuis blijven wonen en daar de zorg ontvangen en pas bij indicatie naar een verpleeg- of verzorgingshuis verhuizen op een veel hogere leeftijd. Naar verwachting kan dit voor vraaguitval zorgen waardoor de exploitaties in verzorgings- en verpleeghuizen onder druk komen te staan.

Uit gegevens van Zorggroep Pasana blijkt dat de extramurale zorgvraag (ZZP1 en ZZP2) in de periode 2010-2030 met 48% toeneemt. Tot 2016 bedraagt die groei al 18%. Deze groei wordt nog sterker als de ZZP 3 ook extramuraal wordt.

1.9 Huidige aanbod

Wonen

De gemeente Dongeradeel telt naast de stad Dokkum 28 bijzondere dorpen. Dokkum biedt verschillende stedelijke woonmilieus verdeeld over 11 wijken. In en direct rond het historische centrum is sprake van een centrumstedelijk woonmilieu. Dit woonmilieu kenmerkt zich door een hoge dichtheid, menging met andere stedelijke functies, al dan niet aan het water. In een ruime ring rond het centrum liggen verschillende woonwijken waarin sprake is van een stedelijk woonmilieu. Aan de periferie van de stad zijn enkele groenstedelijke woonmilieus zoals de wijken Woudhorne en Trije Terpen gevoegd.

In de 28 dorpen speelt het aangrenzende landschap en het aanwezige groen een belangrijke rol. Elk dorp heeft een eigen uniek en landelijk karakter. In de meeste dorpen is weinig leegstand en met de verpaupering valt het nog mee. Door de vergrijzing en ontgroening is echter waakzaamheid geboden en zijn preventieve maatregelen noodzakelijk. Zo mag o.a. nieuwbouw in de randen van het dorp niet ten koste gaan van de kwaliteit van de dorpskernen. Voor dorpsuitbreiding zijn daarom specifieke richtlijnen door de gemeenteraad vastgesteld. Duidelijk is eveneens dat onder invloed van krimp, ontgroening en vergrijzing de inspanningen voor de komende jaren vooral gericht moeten worden op het verbeteren en aanpassen van de bestaande woningvoorraad in de dorpen. De particuliere voorraad mag hierbij niet vergeten worden. Die voorraad is in de dorpen veel groter dan de sociale huurvoorraad. Vooral in de particuliere woningvoorraad dreigt verpaupering en leegstand van woningen door krimp versterkt door huidige economische malaise. Als de woningmarkt nog lang op slot blijft zitten, zal het een forse uitdaging zijn om de vrijkomende woningen (bijvoorbeeld door verhuizing naar een beter gelegen woning ten opzichte van de zorg) opnieuw bewoond te krijgen. De dorpen zijn onderling verbonden door middel van een fijnmazig wegennet en goed verbonden met de hoofdkern Dokkum.

Zorg

Zorgvoorzieningen zijn ruimschoots aanwezig in Dokkum. Dokkum beschikt over basisziekenhuis De Sionsberg dat gekenmerkt wordt door kleinschaligheid, korte lijnen en verankering in de gehele regio Noordoost Fryslân. Tevens beschikt Dokkum over:

- zorgcentrum Dongeraheem waar zowel intramurale als extramurale zorg wordt geboden;
- verpleeghuis De Waadwente, voor zowel somatiek² als psychogeriatric;
- De Oase, huis voor palliatieve zorg.

Naast deze zorginstellingen beschikt Dokkum onder meer over een groepspraktijk met acht huisartsen en twee huisartsen in opleiding, meerdere fysiotherapiepraktijken en twee apotheken.

In twee dorpen zijn zorgcentra aanwezig waar Pasana zorg biedt:

- Zorgcentrum Spiker in Ternaard, de Spiker biedt intramurale zorg aan 72 bewoners en heeft de mogelijkheid voor tijdelijke opvang en een groepsverzorging voor bewoners die meer structuur en begeleiding nodig hebben. Daarnaast biedt de Spiker extramurale zorg aan dorpsbewoners, of mensen uit de directe omgeving. De seniorenwoningen aan de A. Nautastraat kunnen worden aangesloten op het alarmeringsstelsel van Spiker. Deze accommodatie is sterk verouderd en na 2014 zal onderzocht worden op welke wijze het gebouw kan worden gerevitaliseerd.
- Zorgcentrum De Skûle met verpleegunit De Klink in Metslawier, van hieruit wordt zowel intramurale als extramurale zorg wordt geboden. Dit complex is in 2003 nieuw gebouwd en uitgebreid met een verpleegvleugel.

² De term somatiek (afkomstig van het Griekse woord 'soma', dat 'lichaam' betekent) wordt in de zorg gebruikt voor mensen die een lichamelijke beperking of aandoening hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen na een beroerte, met hartproblemen, diabetes of zicht- of gehoorproblemen.

Daarnaast kan in Dongeradeel een beroep gedaan worden op diverse thuiszorgaanbieders. Mensen die behoefte hebben aan huishoudelijke hulp, persoonlijke verzorging of ondersteunende begeleiding kunnen onder meer terecht bij Thuiszorg Het Friese Land of Buurtzorg Dokkum - Dongeradeel. Het belang van deze thuiszorgorganisaties binnen de gehele ouderenzorg is groot en zal naar verwachting in de toekomst alleen maar toenemen.

1.10 Vraagontwikkeling

1.10.1 Woonontwikkeling

Prognoses geven aan dat landelijk 70% van de huishoudens in 2020 uit 1 à 2 personen zal bestaan. De toename van het aantal ouderen en het langer zelfstandig wonen van deze ouderen leiden tot een toename van het ruimtebeslag van woningen (meer gelijkvloers, grotere oppervlakte). Ook zullen de technologische hulpmiddelen steeds belangrijker worden in huis.

Een belangrijke ontwikkeling die de komende jaren naar verwachting verder zal doorzetten is de wil tot keuzevrijheid en zelfstandigheid. Senioren willen in staat worden gesteld om voor zichzelf te zorgen: geen afhankelijkheid. Dit geldt ook op het gebied van wonen. Senioren willen zelf een keuze maken die past bij hun stijl van wonen en leven. Dit betekent een interactieve opstelling van de lokale overheid. Omdat wonen zo'n belangrijk onderwerp is voor ouderen, moet duidelijk worden in welke mate de woon(zorg)behoefte van ouderen een leidend thema is voor de ruimtelijke ordening. Een andere vraag is hoe de noodzakelijke kwaliteitsslag binnen de sociale sector gerealiseerd kan worden. Kwantitatief zal deze sector de komende jaren verminderen. Wat overblijft, moet aan steeds hogere eisen voldoen: deze vraag wordt vooral bepaald door ouderen.

Kwaliteit van wonen wordt mede bepaald door de relatie tussen vraag en aanbod. Dit hangt samen met en verandert door ontwikkelingen en processen in de samenleving, zoals individualisering, sociale gebondenheid, gevoelens van (on)veiligheid etc. *Motivaction* heeft deze leefstijlontwikkelingen in kaart gebracht. Uit eerder onderzoek volgen de volgende wensen van senioren als het gaat om wonen:

- zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen in de eigen woning en buurt waaraan men gehecht is;
- een combinatie met op wijkniveau bereikbare voorzieningen (medisch, maar ook op vele - andere terreinen van dienstverlening);
- ruimte en comfort als belangrijke criteria voor kwaliteit;
- voldoende kwalitatief goede woningen op de juiste plek;
- wonen met gelijkgestemden;
- rekening houden met het feit dat de naoorlogse generatie in veel sterkere mate is opgegroeid met de eigen koopwoning en met de trend van groeiend eigen woningbezit onder ouderen;
- een passende bijdrage van ICT aan langer zelfstandig wonen.

Bij bovenstaande trends gaan we uit van de wens van ouderen om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen. Bij dementerende ouderen is echter het kernprobleem dat zij die regie juist niet kunnen houden. Dit betekent dat zelfstandig wonen enige tijd verlengd kan worden door mantelzorg of burenhulp, zorg op afstand en thuiszorg, maar dat er ook (wellicht vrij vroeg) een moment komt dat "groepswoon" een kwalitatief beter en financieel goedkoper alternatief vormt. Groepswoon kan financieel-technisch gescheiden wonen/zorg zijn, maar fysiek gaat het om een complex gezamenlijke appartementen, met gezamenlijke keuken, buitenruimte en huiskamer en gescheiden van de buitenwereld. Een goede spreiding van dergelijke "groepswoon" voor dementerende ouderen over de regio als onderdeel van het huisvestingsouderenenbeleid is wenselijk.

1.10.2 Profielen senioren

Binnen de grote groep senioren zijn deelgroepen te onderscheiden met, op hoofdlijnen, dezelfde levenshouding, wensen en verwachtingen van wonen, zorg en welzijn. Een veel gehanteerde sociologische theorie stelt dat generaties gevormd worden door een opmerkelijk moment in de geschiedenis. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende generaties senioren:

- **De vooroorlogse generatie** (1910-1929), die bestaat uit individuen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt in een periode van hun leven waarin zij als jonge volwassenen bewust gevaar liepen.
- **De stille generatie** (1930-1945), die bestaat uit mensen die de Tweede Wereldoorlog meegemaakt hebben als kind.
- **De protestgeneratie** (1946-1954), ook wel de babyboomgeneratie genoemd, die haar jonge jaren in het teken van de babyboom heeft doorgebracht onder meer door in een overvol onderwijssysteem op te groeien, waaraan in een later stadium de indrukken van de culturele revolutie zijn toegevoegd.

Bovengenoemde generaties vormen samen de huidige senioren en toekomstige senioren van de samenleving. De generaties senioren lijken in vele opzichten op elkaar. In vogelvlucht een beschrijving van de overeenkomsten in waardeoriëntaties tussen de generaties:

- Senioren zijn huiselijk georiënteerd. Ze trekken zich graag terug in de beslotenheid van het eigen huis (huisvrede).
- Senioren gaan bewust om met de gezondheid. Er wordt naar een gezonde, vitale leefstijl gestreefd (vitaliteit).
- Senioren zijn maatschappelijk betrokken en milieubewust (maatschappij-ethiek en milieuweten).
- Men voelt zich verantwoordelijk voor de directe leefomgeving (gemeenschapszin)
- Aan massaproductie hebben de senioren geen behoefte. Men geeft de voorkeur aan authentieke en traditioneel vervaardigde producten (authenticiteit).
- Senioren zijn weinig hedonistisch ingesteld. Aan spanning, sensatie en geweld bestaat bij deze groep geen behoefte (ruw hedonisme en geweldsfascinatie).
- Men heeft doorgaans moeite om op een structurele manier met de grote hoeveelheden informatie om te gaan, die tegenwoordig over ons wordt uitgestort (informatiedoolhof).

Een andere wijze om senioren in te delen in profielen is op basis van leeftijd. In de praktijk zien we de volgende indeling ontstaan:

- **65 – 75 jaar:** binnen deze groep is er sprake van een lichte zorgvraag of geen zorgvraag. Veelal woont deze groep nog zelfstandig en wordt er geen beroep gedaan op professionele zorg hulp. Er is geen behoefte aan verzorgd wonen. Voor een deel van deze leeftijdsgroep is geschikt wonen van toepassing.
- **75 – 85 jaar:** Vanaf 75 jaar begint de zorgvraag fors toe te nemen. Dit is veelal de leeftijdsgroep waar een verschuiving optreedt van zelfstandig wonen naar geschikt of verzorgd wonen.
- **Ouder dan 85 jaar:** Deze groep is bijna volledig afhankelijk van zorg en is aangewezen op intramurale zorg. Zij vallen in de hogere zzp-profielen.

1.10.3 Vraag in cijfers

Al eerder is omschreven dat de prognoses uitwijzen dat er sprake is van een forse toename van het aandeel senioren in de gemeentelijke bevolkingsopbouw van Dongeradeel. ABF Research deelt in Primos de senioren in in een aantal zorgprofielen. Deze profielen wijken af van de zzp-indeling die landelijk wordt gehanteerd. De prognoses van de zorgprofielen volgens ABF Research laten het volgende beeld zien:

- een toename van alle zorgprofielen in de periode 2012 – 2030;
- de sterkste toename (procentueel) is te zien bij de profielen met de zwaarste zorgvraag (zorgprofiel 4).

Prognose zorgprofielen gemeente Dongeradeel

	2012	2016	2018	2020	2025	2030	2012 -2030
Profiel 1: Nauwelijks tot geen zorgvraag	3284	3586	3701	3808	4113	4358	1074 (+33%)
Profiel 2: Lichte somatische zorgvraag	248	276	287	303	341	365	117 (+47%)
Profiel 3: Gemiddelde somatische zorgvraag	234	262	273	287	319	339	105 (+45%)
Profiel 4: Zware somatische zorgvraag	129	149	156	164	192	214	85 (+66%)
Profiel 4: Zware psychische zorgvraag	104	118	124	132	157	178	74 (+71%)

Bron: Primos, ABF Research Horizonline 2012

Ook uit eigen berekeningen van Pasana blijkt dat er een toename is te verwachten van zorgbehoevenden in Dongeradeel. Op basis van de huidige verdeling over de zcp-categorieën heeft Pasana berekend dat:

- het aantal 65-plussers met zcp 1 t/m 3 van 2010 tot 2030 toeneemt met 22%;
- het aantal 65-plussers met zcp 4, 5, 7 van 2010 tot 2030 toeneemt met 21%;
- het aantal 65-plussers met zcp 6, 8, 9 van 2010 tot 2030 toeneemt met 22%.

1.11 Geschied en verzorgd wonen

Als gevolg van de vergrijzing en de ontgroening wordt de groep huishoudens in de leeftijd 55+ (zonder kinderen) een steeds dominantere groep op de lokale woningmarkt. Dit is vooral omstreeks 2030 het geval. Er is in de toekomst een overschot aan traditionele gezinswoningen en een tekort aan woningen voor senioren en alleenstaanden.

Zelfstandigheid, zelfredzaamheid en 'mee doen' (participatie) zijn de sleutelwoorden in het Rijksbeleid op het gebied van wonen en zorg. Senioren moeten zo lang mogelijk thuis blijven wonen, ook als zij beperkingen krijgen. Mensen kunnen kiezen van welke zorgaanbieder zij zorg willen betrekken (marktwerking) omdat wonen en zorg juridisch gescheiden zijn. Waar in het verleden senioren met een zorgvraag aanklopten bij intramurale instellingen blijven de senioren in de toekomst langer zelfstandig wonen. Dit betekent dat veel oudere huishoudens in de toekomst op zoek gaan naar andere huisvesting waarbij de druk op de corporatieve voorraad steeds meer toeneemt. De woonvraag gaat zich vooral richten op voor senioren geschikte woningen in diverse segmenten, vooral in de goedkope/betaalbare huur (gelet op de omvang van de lagere inkomensgroep in de gemeente). Het gaat vooral om onderhoudsarme en nultredenwoningen. Veelal voldoen de bestaande bejaardenwoningen niet meer aan de eisen van deze tijd. Ondervertegenwoordiging van geschikte seniorenwoningen in combinatie met 'mindere' voorzieningen voor senioren in de dorpen, maakt tevens dat senioren naar grotere kernen als Dokkum verhuizen. Hierdoor neemt de druk op geschikte huisvesting voor senioren in Dokkum toe. Aangezien de verwachting is dat na 2040 de vergrijzing weer langzaam afneemt, is het verstandig om geschikte woningen zo veel mogelijk als levensloopbestendige woningen te realiseren die voor een brede doelgroep beschikbaar zijn.

Naast geschikte woningen neemt de komende jaren de behoefte aan een combinatie van wonen en zorg toe, het zogenaamde 'verzorgd wonen'.

Verzorgd wonen

Het betreft een seniorenwoning waarbij het mogelijk is om via een nabij gelegen zorgsteunpunt (zoals bijvoorbeeld een verzorgingshuis of dienstencentrum) verpleging of verzorging te ontvangen. Verzorgd wonen kan eveneens op verschillende wijzen worden vormgegeven. Het strekt zich uit van wonen met zorgsteunpunten (zoals woonzorgzones) tot woonzorgcomplexen waarbij eveneens zorg op afroep mogelijk is.

Geschikt wonen

Dit betreffen zelfstandige woningen waarvan diverse kenmerken aangeven dat ze meer geschikt zijn voor de doelgroep (senioren en andere hulpbehoevenden) dan gebruikelijke woningen. De hierbinnen onderscheiden woningtypen zijn:

- de woning is een seniorenwoning als onderdeel van een complex met extra diensten zoals maaltijdverzorging, receptie, gemeenschappelijke recreatieruimte, etc. (wonen met diensten);
- de woning is een seniorenwoning, niet vallend onder verzorgd wonen of wonen met diensten (overige seniorenwoning);
- de woning is ingrijpend aangepast;
- de woning is een nultredenwoning: Bij een nultredenwoning kan men vanuit de woonkamer zonder traplopen de keuken, het toilet, de badkamer en tenminste 1 slaapkamer bereiken. Bovendien is de woonkamer van de woning of woonruimte vanaf de straat te bereiken zonder traplopen.

1.12 Confrontatie vraag en aanbod geschikt en verzorgd wonen

De gevolgen van krimp worden eerst nog sterk gedempt door toename van het aantal huishoudens, voornamelijk door sterke afname van de gemiddelde woningbezetting. Na 2020 zal het aantal huishoudens in de gemeente met 1,2% afnemen en het aantal woningen met 175. De verwachting van zowel de gemeente Dongeradeel als van Thús Wonen is dat deze afname met name in de dorpen van de gemeente plaatsvindt.

Volgens de prognoses zijn er in 2012 nog voldoende woningen van het type geschikt wonen om te kunnen voorzien in de vraag. In 2030 is bij een gelijkblijvend aanbod in Dongeradeel een tekort van 403 geschikte woningen. Deze prognoses voor wat betreft de vraag naar en aanbod van geschikt en verzorgd wonen zijn overigens gebaseerd op de 8 grootste kernen in Dongeradeel. Hiervoor is een rekenkundige methode gebruikt en heeft geen inventarisatie ter plekke plaatsgevonden. De gegevens dienen dan ook met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Overzicht geschikt wonen in de gemeente Dongeradeel

	2012	2014	2016	2018	2020	2025	2030
Vraag naar geschikt wonen	2618	2699	2759	2825	2871	2970	3007
Aanbod geschikt wonen	2604	2604	2604	2604	2604	2604	2604
Opgave geschikt wonen	-14	95	155	221	267	366	403

Bron: Fortuna, ABF Research Horizonline 2012

Volgens de prognoses is er in 2012 nog een overschot aan woningen van het type verzorgd wonen. In 2030 is bij een gelijkblijvend aanbod een tekort van 131 woningen van het type verzorgd.

Overzicht verzorgd wonen in de gemeente Dongeradeel

	2012	2014	2016	2018	2020	2025	2030
Vraag naar verzorgd wonen	255	285	310	337	366	410	449
Aanbod verzorgd wonen	318	318	318	318	318	318	318
Opgave verzorgd wonen	-63	-33	-8	19	48	92	131

Bron: Fortuna, ABF Research Horizonline 2012

Conclusies

- Dongeradeel krijgt de komende jaren te maken met demografische ontwikkelingen als krimp, ontgroening en vergrijzing;
- groep huishoudens in leeftijd van 55+ (zonder kinderen) wordt een dominante groep op de lokale woningmarkt;
- tussen 2020 en 2030 neemt het aantal huishoudens en woningen in de gemeente met 175 af;
- de verwachting is dat de afname van het aantal woningen hoofdzakelijk in de dorpen zal plaatsvinden;
- een forse toename van het aantal mensen met een zwaardere zorgvraag in de periode tot 2030;
- vraag naar traditionele gezinswoningen neemt af, vraag naar geschikt en verzorgd wonen neemt toe;
- in 2030 bij gelijkblijvend aanbod een tekort van 403 geschikte woningen;
- in 2030 bij gelijkblijvend aanbod een tekort van 131 woningen van het type verzorgd;
- ingrijpen in de woningvoorraad (transformatie, herstructurering, nieuwbouw) noodzakelijk om te kunnen voorzien in de toenemende vraag naar geschikt en verzorgd wonen;
- de opgave geschikt en verzorgd wonen zal hoofdzakelijk in Dokkum plaatsvinden vanwege de reeds aanwezige (zorg)voorzieningen;
- nagegaan moet worden welk deel aan geschikt en verzorgd wonen in de dorpen kan worden gerealiseerd;
- de verwachting is dat veel senioren uit de dorpen vanwege de goede voorzieningen in Dokkum en bij gebrek aan geschikte woningen in de dorpen naar Dokkum zullen verhuizen;
- geschikt wonen zo veel mogelijk als levensloopbestendige woningen realiseren.

Analyse wonen, zorg en welzijn

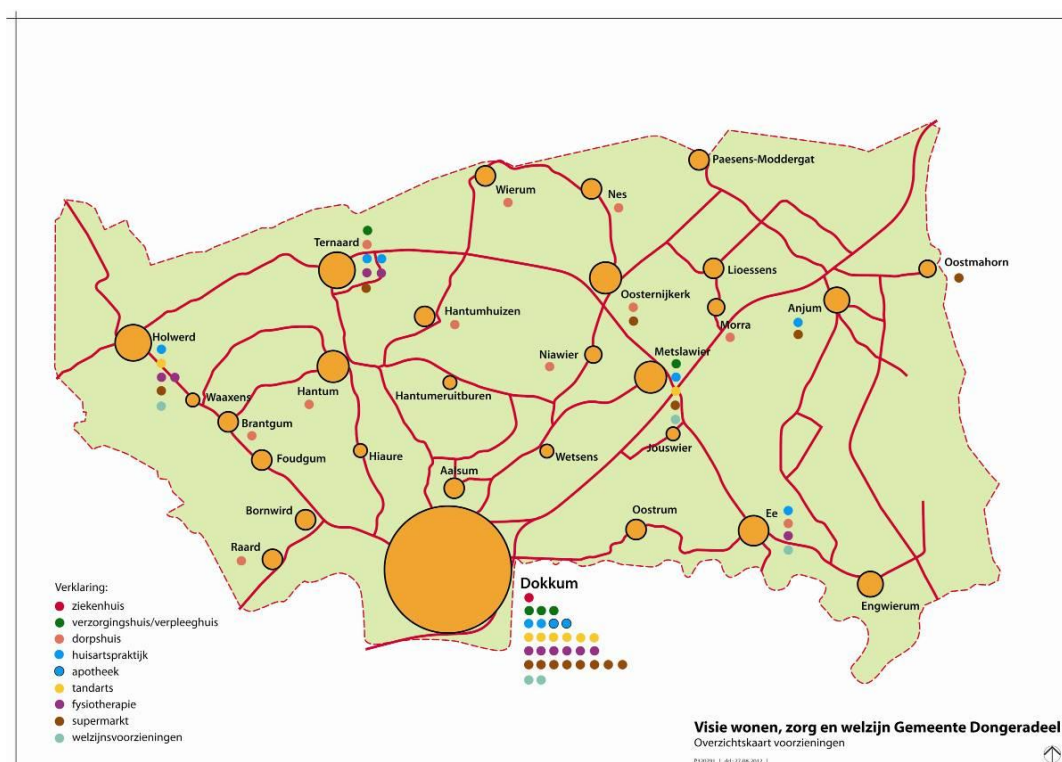
Tijdens de workshop op 10 juli 2012 is door vertegenwoordigers van de gemeente Dongeradeel, Pasana Zorggroep, Stichting welzijn Het Bolwerk en woningcorporatie Thús Wonen gezamenlijk nagedacht over het streefbeeld op het gebied van geschikt en verzorgd wonen. Allereerst is de feitelijke situatie vastgelegd en zijn de toekomstige ontwikkelingen besproken. Vervolgens is nagedacht over wat er op gemeentelijk niveau en per dorp ontbreekt aan verzorgd en geschikt wonen en hoe het streefbeeld op het gebied van geschikt en verzorgd wonen eruit ziet voor de gemeente Dongeradeel als geheel en per dorp. In het navolgende worden de resultaten van de werksessie kort weergegeven.

1.13 Analyse van toekomstige ontwikkelingen in Dongeradeel

Huidig aanbod zorg- en welzijnsvoorzieningen

De gemeente Dongeradeel is een gemeente met 28 dorpen en één stad, Dokkum. Dokkum vervult de functie van hoofdplaats in de gemeente, mede door de aanwezige voorzieningen. Ook voor de zorgsector geldt dit, door de aanwezigheid van voorzieningen als een ziekenhuis, verzorgings- en verpleeghuizen, huisartsen- en tandartsenpraktijken, fysiotherapie en andere paramedische voorzieningen. Het is evident dat Dokkum een centrale rol speelt in het zorgaanbod voor de regio.

Op onderstaande kaart is het huidige voorzieningenaanbod te zien. Het is duidelijk zichtbaar dat Dokkum de rol van hoofdplaats vervult voor wat betreft het zorgaanbod.

Het voorzieningenaanbod in de gemeente Dongeradeel (Dorpgrootte is naar inwonersaantal opgemaakt)

Ook Ternaard, Holwerd en Metslawier beschikken over een breed voorzieningenaanbod en verzorgen omliggende dorpen.

Krimp

De dorpen in de gemeente Dongeradeel verschillen alle in grootte. Waaxens is met 41 inwoners het kleinste dorp terwijl Holwerd, het grootste dorp, 1648 inwoners telt. Bijna alle dorpen hebben te kampen met demografische krimp, met uitzondering van een tiental dorpen. De dorpen Anjum, Ternaard en Oosternijkerk laten zelfs groeicijfers zien.

Mede door deze krimpverschijnselen verdwijnen (zorg)voorzieningen in de dorpen. De demografische krimp en de op handen zijnde wijzigingen in de financiering van de zorg gericht op een vergaande scheiding tussen wonen en zorg, maken dat het niet realistisch is om in elk dorp een zorgcentrum te ontwikkelen.

Uitgaande van dit gegeven ligt het voor de hand om geschikt en verzorgd wonen verder te ontwikkelen op plaatsen waar de benodigde voorzieningen, of een deel van de voorzieningen al aanwezig zijn. Met name voor verzorgd wonen is de ligging nabij zorgvoorzieningen van groot belang.

Kleinschalige (individuele) oplossingen voor wonen en zorg

Er worden momenteel diverse kleinschalige particuliere woonconcepten ontwikkeld om mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen en daar ook zorg te ontvangen. Vaak zijn dit kleinschalige initiatieven die inspelen op de individuele behoefte. Voorbeelden zijn het tijdelijk plaatsen van een kleine unit bij een woning ten behoeve van verpleging en verzorging, het in gebruik nemen van een bijgebouw als woning of het ontwikkelen van kangoeroewoningen. Dergelijke initiatieven kunnen als burgerinitiatief ontstaan en inspelen op kansrijke ontwikkelingen. Deze particuliere initiatieven kunnen het woonzorgaanbod in een klein dorp een enorme impuls geven.

Veelal ontmoeten deze initiatieven echter belemmeringen door de huidige zowel planologische- als zorgregelgeving. De gemeente Dongeradeel wil onderzoeken hoe deze initiatieven gefaciliteerd kunnen worden, omdat ze enorm belangrijk voor een dorp of een individuele burger kunnen zijn, maar ontmoeten veelal weerstand bij hogere overheden op basis van de regelgeving.

Als mensen steeds langer thuis blijven wonen en daar ook zorg ontvangen moeten we manieren vinden om tijdelijke of permanente oplossingen toe te staan waarbij het mogelijk moet zijn het planologisch- en zorgregiem erop aan te passen.

De gemeente Dongeradeel wil met alle betrokkenen het gesprek aangaan om meer ruimte te verkrijgen in de regelgeving en in woonzorgexperimenten zoeken naar aanpassing van de huidige regelgeving.

Clustering en bereikbaarheid van voorzieningen

De verwachting is ook dat het belangrijk is om bij krimp van de bevolking diverse voorzieningen te centraliseren om zo de overlevingskansen van de voorzieningen zo groot mogelijk te maken. Met het clusteren of samenvoegen van voorzieningen kan vervolgens een hogere kwaliteit worden geboden dan elke afzonderlijke voorziening zou kunnen bieden. Het combineren van voorzieningen onder één dak kan tot kostenbesparingen leiden, door bijvoorbeeld het delen of uitwisselen van personeel of door bijvoorbeeld gezamenlijk gebruik maken van faciliteiten als een receptie, kantine, vergaderzalen etc. Het werken bij een grotere organisatie kan ook interessanter zijn voor het personeel en meer kansen bieden op promotie of wisseling van werkkring. De organisaties kunnen een professionaliseringsslag maken wat weer extra aantrekkingskracht heeft op de arbeidsmarkt.

Daarnaast kan als gevolg van clustering ook de kwaliteit van de zorg stijgen door een betere samenwerking tussen eerstelijnszorg. Voor de toekomst verwachten we dat veel huisartsen zich zullen organiseren in medische centra waar verdere specialisatie van zorg plaats zal vinden en waar een breed scala aan eerstelijnszorg wordt aangeboden. De huisarts met een zelfstandige praktijk aan huis gaat tot het verleden behoren en zal nauwelijks meer voorkomen.

Diverse aan ouderdom gerelateerde ziekten (denk bijvoorbeeld aan dementie) zullen toenemen, alleen al omdat mensen steeds ouder worden. De vraag naar dagopvang in dagcentra neemt toe. In deze ontwikkeling ligt een kans om deze dagcentra te combineren in of met bestaande voorzieningen.

Kortom de schaalvoordelen van clustering kunnen, mits deze goed worden begeleid en ondersteund, veel opleveren en de consument/cliënt een beter product bieden. Bijkomend voordeel is dat op deze wijze de voorzieningen elkaar in stand houden en ze naar verwachting beter bestand zijn tegen krimp.

Clustering van voorzieningen vereist wel een goede bereikbaarheid. Dit is de belangrijkste in te vullen randvoorwaarde bij clustering van voorzieningen. Het moet zelfs mogelijk zijn dat clustering van voorzieningen leidt tot verbeterde bereikbaarheid door de vervoersfaciliteiten hierop af te stemmen. Maar wat is precies deze bereikbaarheid? Sommige voorzieningen kunnen naar je toe komen. Voorzieningen als bijvoorbeeld de fysiotherapeut en apotheek kunnen ook naar de cliënt toe komen, in plaats van de cliënt naar de praktijk. Samenwerken in haal- en brengfuncties zou ook een oplossing kunnen bieden. Nu rijden alle zorg- en welzijnsorganisaties apart. Bundeling van vervoer kan veel voordeel hebben. Wat het concept van bereikbaarheid bij centralisatie van zorg en welzijnsdiensten precies inhoudt, zal verder uitgewerkt moeten worden. Zorgbelang Fryslân is bezig met een onderzoek naar gebiedsgerichte eerstelijnszorg, vanuit patiëntenperspectief. Dit onderzoek kan mogelijk meer invulling geven aan het concept van bereikbaarheid voor wat betreft zorg.

Deze ontwikkelingen bezien, lijkt het evident dat niet in elk groot dorp een zorgcentrum aanwezig zal zijn. Ook zullen er naar verwachting geen nieuwe zorgcentra meer in de dorpen ontwikkeld worden. Dit betekent dat bereikbaarheid van zorgvoorzieningen extra belangrijk wordt in de toekomst.

Daarnaast geldt voor het ontwikkelen van verzorgd wonen dat na alarmering er binnen 10 minuten zorg moet kunnen worden geleverd. Dit betekent vooralsnog dat verzorgd wonen kan worden gerealiseerd binnen een straal van 10 autominuten (circa 2,5 km) ten opzichte van het complex van waaruit deze onplanbare zorg moet worden geleverd.

Inzetten op modernisering van de zorg

Inzetten op modernisering kan een grote rol spelen in het bereikbaar houden van de zorg. Informatie- en communicatietechnologie (ICT) kan een deel van de zorg overnemen. Een voorbeeld hiervan uit de praktijk is het beeldbellen met de huisarts. Ook zijn er diverse concepten in ontwikkeling die gebruik maken van robots. Denk bijvoorbeeld aan inzet bij huishoudelijke hulp. De ontwikkelingen gaan snel en kunnen met name op het platteland creatieve oplossingen geven. ICT kan sociale netwerken ondersteunen waardoor ook eenzaamheid kan worden doorbroken. ICT kan ook worden ingezet bij het opzetten van lokale sociale virtuele netwerken waar ouderen en jongeren aan deelnemen en diensten ruilen of anderszins elkaar wat kunnen bieden. Voor de ouderen van de komende 15 jaar kan inzet van ICT nog lastig zijn, omdat deze generatie niet met de computer is groot geworden. Dit vergt extra begeleiding van deze groep bij inzet van ICT. Er zijn echter al zeer gebruiksvriendelijke oplossingen ontwikkeld, die ook voor deze doelgroep het gebruik van ICT toegankelijk maken.

Welzijn

Wat voor elk dorp essentieel is, is een ontmoetingsplek. Dit blijkt ook uit diverse onderzoeken naar de leefbaarheid van kleine dorpen. Het verdwijnen van een school uit een dorp is niet bedreigend voor de leefbaarheid, men past zich aan. Maar het ontbreken van een fysieke ontmoetingsplek is dat wel. Deze voorziening is noodzakelijk, niet alleen vanuit welzijns-oogpunt, maar ook voor het organiseren van bijvoorbeeld de inzet van vrijwilligers die ondersteunen in de zorgverlening. Ouderen willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen (en zullen door de nieuwe financiering in de zorg ook wel moeten) en de regie over het eigen leven blijven voeren. Hierdoor zal er meer en meer beroep worden gedaan op mantel- en thuiszorg en het sociale netwerk (vrijwilligers).

Het rijksbeleid met betrekking tot zorg en welzijn is erop gericht om deze ontwikkeling te stimuleren. Het is daarom zaak om niet alleen deze thuiszorg, maar ook de inzet van vrijwilligers / het sociale netwerk, goed te organiseren.

De sociale cohesie in een dorp wordt ondersteund door fysieke ontmoeting. Al dan niet georganiseerd, moeten mensen elkaar kunnen treffen voor gerichte activiteiten of gewoon voor gezelligheid.

Vanuit welzijnsoogpunt is het belangrijk dat ontmoetingsplekken multifunctioneel benut kunnen worden. Zo kunnen er netwerken van vrijwilligers georganiseerd worden, maar daarnaast kunnen er ook activiteiten plaatsvinden, van kaartavonden tot cursussen en lezingen. De ontmoetingsplek hoeft niet perse een dorps huis te zijn. Ook een kantine bij een sportvoorziening, een dorpscafé, een school of een leegstaande huurwoning kunnen als ontmoetingsplek dienen. Wel is het voor de ontmoetingsfunctie van essentieel belang dat deze voorzieningen goed bereikbaar en toegankelijk zijn.

Het is om al deze redenen dat een ontmoetingsplek onontbeerlijk is voor het bevorderen van de sociale cohesie in zijn algemeenheid maar ook voor het welbevinden van de senioren die, als dat nodig is, in hun eigen omgeving terug kunnen vallen op een sociaal netwerk.

1.14 Analyse per dorp

Tijdens de werksessie is nader ingezoomd op de dorpen die de potentie hebben om de opgave geschikt en verzorgd wonen te realiseren. Het resultaat is een korte analyse per dorp.

Dokkum

Zoals eerder beschreven vervult Dokkum de rol van hoofdplaats. Dit is terug te zien in de grote diversiteit van de voorzieningen die Dokkum te bieden heeft. Ook in de zorgsector heeft Dokkum zeer goede voorzieningen voor een plaats van deze omvang.

Van belang is dat het ziekenhuis wordt behouden. Het ziekenhuis heeft een sterke regionale functie en voor trekt goed en geschoold personeel in de zorg aan. Het ziekenhuis biedt daarmee een belangrijke meerwaarde voor het zorgaanbod in de regio en heeft aantrekkingskracht op personeel in de zorgsector, waarvoor in de toekomst een tekort wordt verwacht.

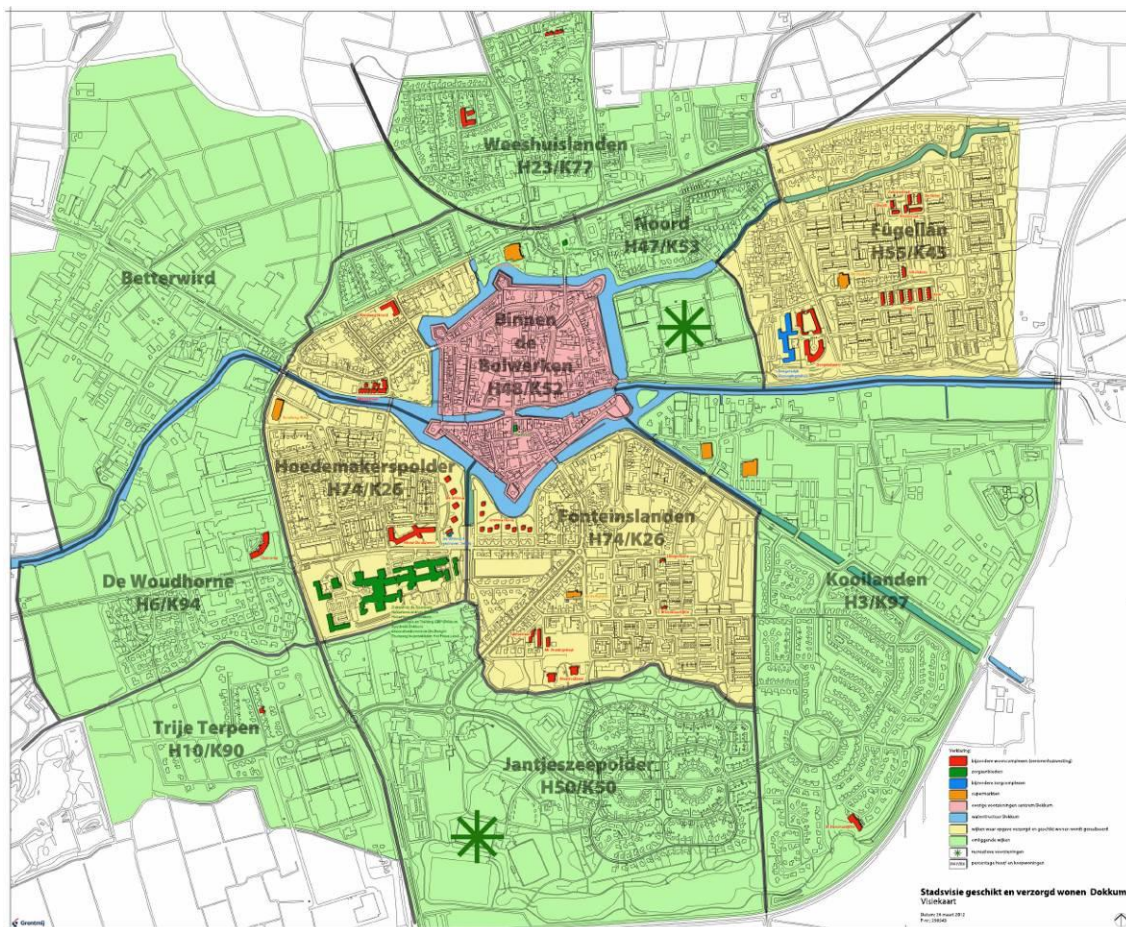
In welke vorm het ziekenhuis zal voortbestaan is op dit moment onduidelijk omdat Zorggroep Pasana, waar het ziekenhuis De Sionsberg in Dokkum toe behoort, en Nij Smellinghe enkele maanden geleden besloten tot een fusie.

Veel mensen in de dorpen van Dongeradeel maken gebruik van de zorgvoorzieningen in Dokkum, vooral waar het gaat om specialistische vormen van zorg en verpleegzorg. Overigens gaat de regionale functie van Dokkum verder dan de gemeente Dongeradeel en strekt deze zich ook uit tot de omliggende gemeenten.

In Dokkum zal vooral geschikt en verzorgd wonen worden gerealiseerd door de bestaande woningvoorraad aan te passen of door vervangende nieuwbouw te plegen. Hiervoor is een viertal woonwijken aangewezen; de Fonteinslanden, de Hoedemakerspolder, Noord en Fûgellân.

Het streefbeeld voor Dokkum is, dat de (zorg)voorzieningen geconcentreerd zijn in de vier genoemde wijken en het centrum. De senioren in de overige wijken in dit scenario kunnen gebruik maken van de geclusterde voorzieningen. Bereikbaarheid en een goede ontsluiting van (de voorzieningen in) deze wijken zijn dus van groot belang.

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
• regiocentrum • goede zorgvoorzieningen voor geschikt en verzorgd wonen • aanwezigheid ziekenhuis • geschikt en verzorgd wonen	• voorzieningen benutten • ziekenhuis behouden • functie als regiocentrum versterken • geen investeringen in de zorgsector in de dorpen rondom Dokkum • verzorgd en geschikt wonen verder ontwikkelen	• zorgvoorzieningen zijn in Dokkum al gecentraliseerd • benodigde voorzieningen aanwezig • regiofunctie gaat verder dan alleen gemeente Dongeradeel

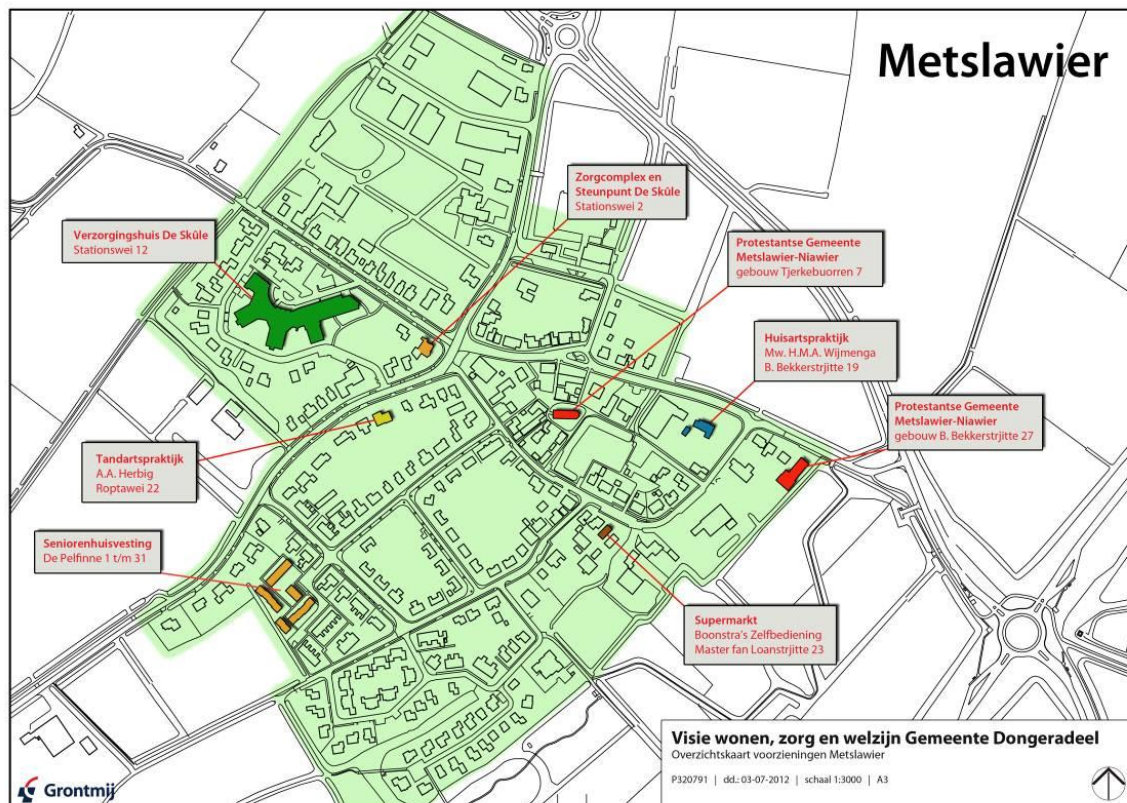
Visiekaart Dokkum met bijbehorende voorzieningen. (Bron: Stadsvisie geschikt en verzorgd wonen)

Metslawier

Metslawier is een dorp dat centraal ligt in het oostelijke deel van de gemeente. Metslawier is een groeiend dorp met de aanwezigheid van verschillende zorgvoorzieningen, waaronder het verzorgingshuis De Skûle met een aparte verpleegunit De Klink. Deze voorzieningen liggen momenteel nog redelijk verspreid over het dorp. Binnen de alarmeringsgrens van 10 minuten is vrijwel het gehele dorp bereikbaar. De huisarts in Metslawier is bezig met samenwerking met de huisartsen in Ee en Anjum. De beoogde locatie voor de samenwerkende huisartsen is het MFA in Anjum.

Voor het streefbeeld is het belangrijk om op termijn de voorzieningen in Metslawier meer te centraliseren, waar mogelijk zelfs onder één dak. Dit heeft verschillende, eerder beschreven, positieve gevolgen. Deze beweging zal er onder meer toe moeten leiden dat er een kwaliteitsslag wordt gemaakt. Het aanbod geschikt en verzorgd wonen zal in Metslawier verder moeten worden uitgebreid.

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
• verzorgingshuis • zorgcomplex met dagverpleging naast verzorgingshuis • seniorenhuisvesting • apotheekhoudende huisarts en supermarkt	• geschikt en verzorgd wonen realiseren • zorgcentrum met verpleeghuiszorg • omgevingsfunctie voor omwonenden (alarmeringsgrens 10 minuten) • centraliseren zorgfuncties • ontmoetingsfunctie	• centraal gelegen ten opzichte van Anjum, Oosternijkerk en Nes • aanwezigheid van voorzieningen

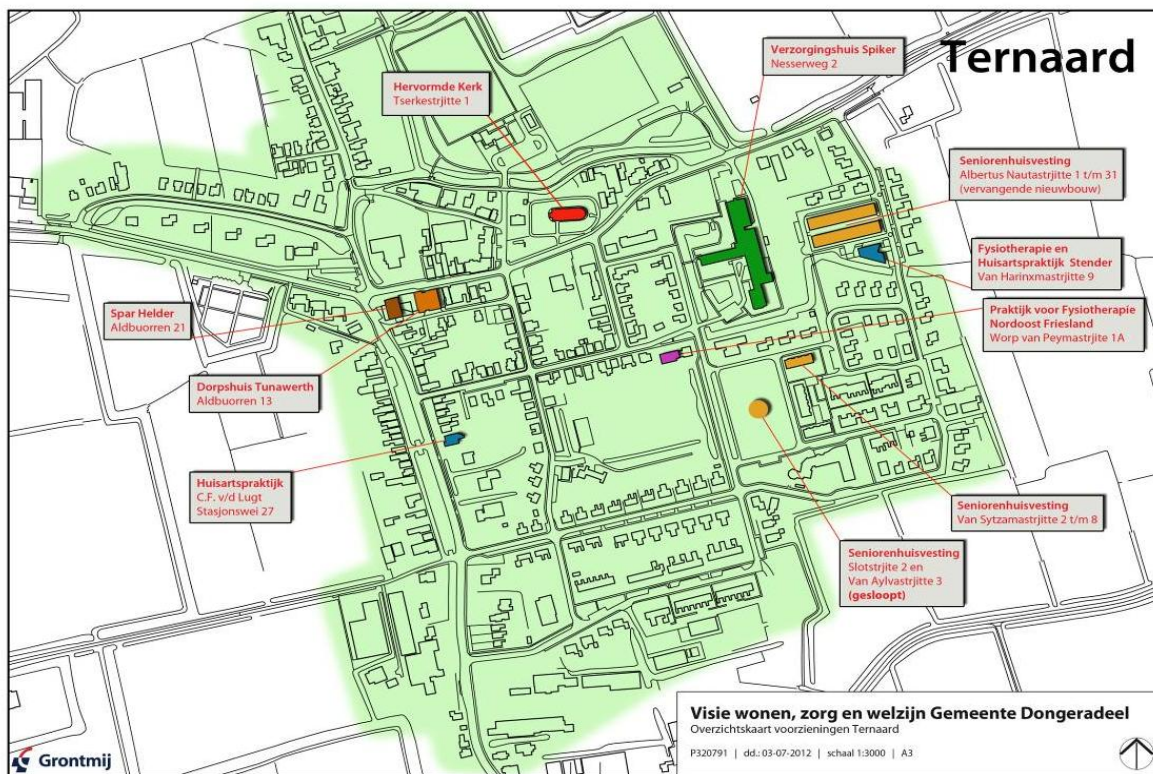
Overzichtskartaal voorzieningen Metslawier

Ternaard

Ook voor Ternaard geldt dat belangrijke (zorg)voorzieningen aanwezig zijn. De voornaamste voorziening is ook hier het verzorgingshuis. Dit vormt een belangrijk uitgangspunt voor het streefbeeld. Het verzorgingshuis zal uitgebreid kunnen worden met verpleeghuiszorg.

De huisarts, de fysiotherapeut en de seniorenhuisvesting zijn al grenzend aan elkaar gelegen. Dit biedt de kans om uit te groeien tot een aantrekkelijke zorgcluster. Toekomstig beleid zal erop gericht moeten worden om de voorzieningen in Ternaard nog meer te centraliseren, waar mogelijk onder één dak. Ternaard verzorgt het westelijke deel van de gemeente Dongeradeel en heeft een goede ontsluiting met Dokkum.

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
- verzorgingshuis met 70 plaatsen - seniorenhuisvesting nabij verzorgingshuis - apotheekhoudende huisartspraktijk en fysiotherapie nabij verzorgingshuis - nog één apotheekhoudende huisartsenpraktijk	- geschikt en verzorgd wonen realiseren - zorgcentrum met verpleeghuiszorg uitbreiden - omgevingsfunctie voor omwonenden (alarmeringsgrens 10 minuten)	- huidige voorziening uitbreiden - momenteel al gecentraliseerd - centraal gelegen ten opzichte van Holwerd, Hantum en Wierum - aanwezigheid van voorzieningen - groecijfers

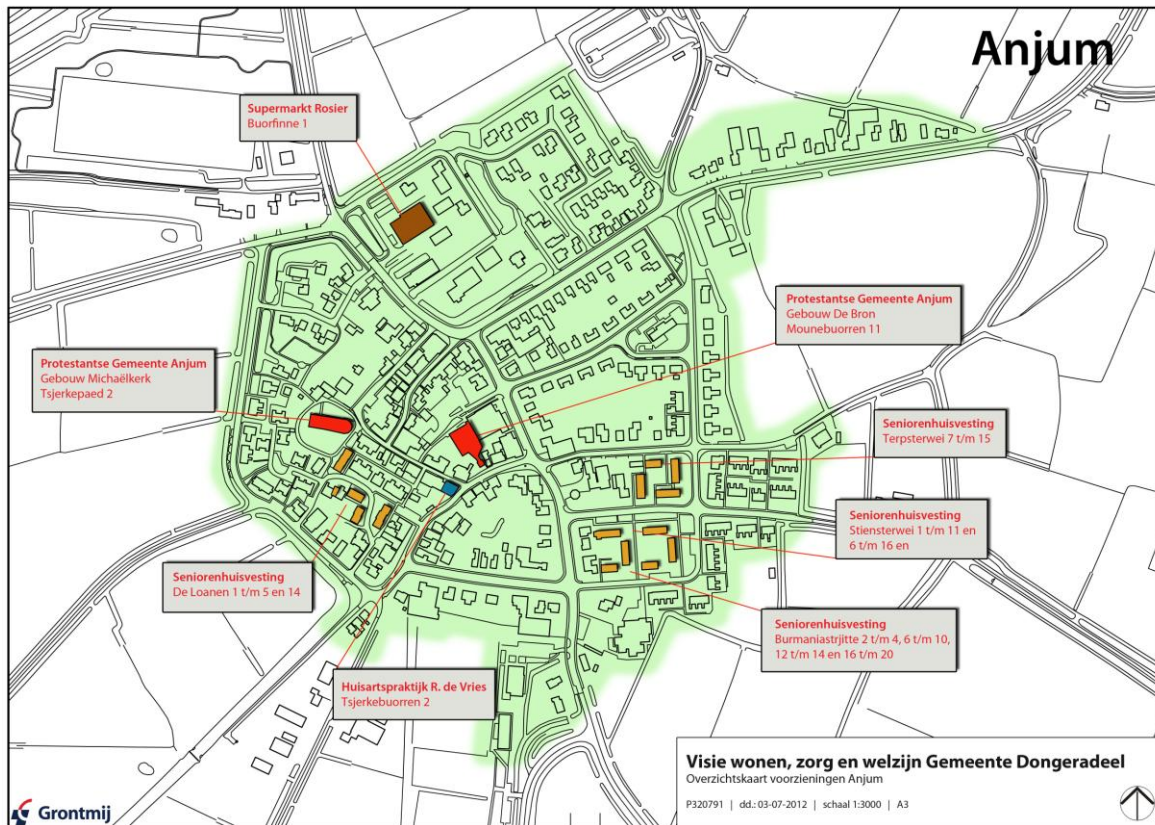
Overzichtskartaal voorzieningen Ternaard

Anjum

Anjum is een dorp met groeipotentie en een actieve gemeenschap. Huidige voorzieningen zijn een supermarkt en een huisartsenpraktijk. Daarnaast is er een MFA in ontwikkeling. Dit is de beoogde locatie voor de samenwerking tussen de huisartsen in Anjum, Ee en Metslawier. Geschikt wonen is in Anjum goed mogelijk. Verzorgd wonen zal hier niet worden ontwikkeld, gelet op het ontbreken van een zorginstelling. Op dit gebied zal Anjum moeten leunen op Metslawier.

In het streefbeeld worden in Anjum ook geen zorgvoorzieningen meer ontwikkeld en autonome ontwikkelingen zullen bepalen hoe voorzieningen zich ontwikkelen. Er zal een vraaggestuurd beleid worden gevoerd.

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
• apotheekhoudende huisartsenpraktijk en supermarkt • actieve gemeenschap • MFA	• geschikt wonen • vraag gestuurde ontwikkelingen m.b.t. voorzieningen • voor intensieve zorg steunen op Metslawier • bij grote vraag mogelijkheden onderzoeken	• door centralisatie in Metslawier minder mogelijkheden in Anjum, anders ontstaat te veel concurrentie tussen voorzieningen

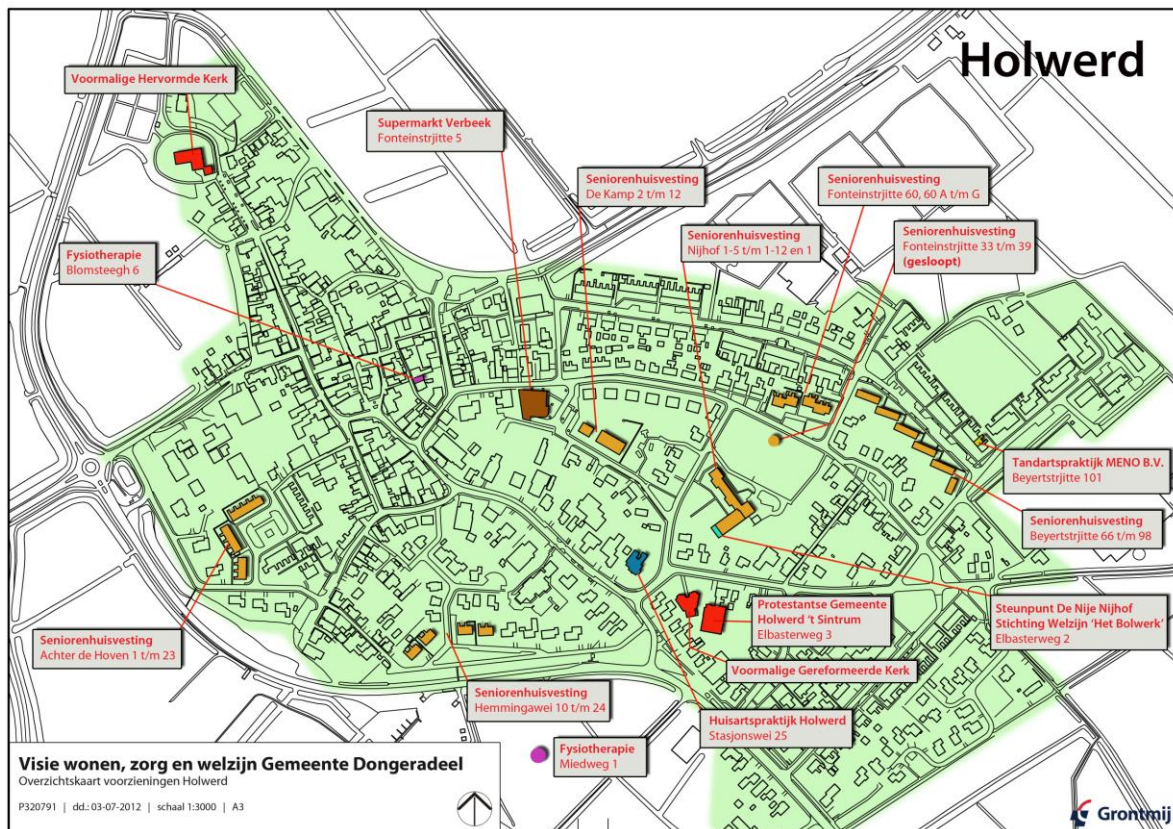

Overzichtskartaal voorzieningen Anjum

Holwerd

Holwerd is het meest westelijke dorp van de gemeente en heeft te maken met demografische krimp. Holwerd heeft verschillende voorzieningen, maar geen verzorgingshuis. Ternaard heeft dit wel, waardoor er voor verzorgd wonen geleund moet worden op Ternaard. Ook voor Holwerd geldt dat er in principe geen zorgvoorzieningen meer worden ontwikkeld. Autonome ontwikkelingen zullen hier de ontwikkeling van de voorzieningen bepalen. Dit betekent dat er een vraaggestuurd beleid gevoerd zal worden.

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
• nieuw MFA • verschillende zorgvoorzieningen, geen verzorgingshuis • huisartsenpraktijk en supermarkt	• geschikt wonen mogelijk • vraaggestuurd beleid m.b.t. voorzieningen • voornamelijk leunen op Dokkum en Ternaard voor intensieve zorg. • bij grote vraag voorziening mogelijkheden onderzoeken • MFA als centraal punt in het organiseren van sociaal netwerk	• door afwezigheid van verzorgingshuis voor intensieve zorg geen verzorgd wonen ontwikkelen • krimp • nieuw MFA in ontwikkeling, kans om vrijwilligersnetwerken te organiseren.

Overige dorpen

Voor elk dorp geldt dat een ontmoetingsplek een van de belangrijkste functies is die in het dorp aanwezig moet zijn. Voor andere voorzieningen is in de kleinere dorpen vaak te weinig economisch draagvlak aanwezig. Met betrekking tot het in stand houden of ontwikkelen van zorgvoorzieningen zal een vraaggestuurd beleid gevoerd moeten worden. Zorgvoorzieningen moeten kunnen blijven bestaan of worden ontwikkeld als er voldoende vraag is en dit niet de zorgvoorzieningen in nabijgelegen dorpen beconcurrereert en uitholt. Dit houdt in, dat de partners van deze visie niet zullen investeren in nieuwe voorzieningen in de overige dorpen, tenzij de voorziening zichzelf overleefd kan houden door voldoende vraag.

Indien men is aangewezen op zorgvoorzieningen in de naburige dorpen, dan dienen deze goed bereikbaar en goed toegankelijk te zijn. Het liefst moeten deze zorgvoorzieningen zelfs multifunctioneel te zijn, zodat de zorg en welzijnsvoorzieningen op één plek kunnen worden bereikt. Welzijn kan hierbij een belangrijke aanvullende rol spelen door het organiseren en stimuleren van activiteiten gericht op de zelfredzaamheid van de zorgvrager.

Voor Ee geldt dat het, wat betreft (zorg)voorzieningen, vooral leunt op Kollum en Dokkum. Oosternijkerk groeit en heeft een actieve gemeenschap, hier kan mogelijk in de toekomst voldoende zorgvraag ontstaan om misschien een extra zorgvoorziening te realiseren, bijvoorbeeld in de vorm van een zorgsteunpunt. Momenteel is het draagvlak in deze beide dorpen echter nog te gering om meer zorgvoorzieningen aan te kunnen bieden.

Een groot deel van de zorg kan worden opgevangen door innovatieve ICT-oplossingen of andere technologieën als domotica. Voorzieningen worden steeds mobieler, zoals bijvoorbeeld de fysiotherapeut of de apotheek. Ook de inzet van het sociale netwerk krijgt een sterkere rol op het moment dat voorzieningen verdwijnen of ontbreken.

De meeste overige dorpen hebben een ontmoetingsplek in de vorm van een dorps huis of anderszins. Deze functie kan in elk dorp bijdragen aan (het ondersteunen van) de sociale netwerken. Door een goede inzet van het welzijnswerk kan het sociale netwerk vanuit deze punten verder groeien en bloeien. Ook kunnen nieuwe (zorg)concepten worden uitgerold via deze ontmoetingsplekken door gebruik te maken van ondersteuning van de aanwezige sociale netwerken in het dorp.

Overige dorpen:

Rol huidige situatie	Streefbeeld	Motivatie
• weinig voorzieningen • vaak ontmoetingsplek aanwezig • steunen nu al op andere dorpen	• geen zorgvoorzieningen ontwikkelen door centralisatie • meer mobiele voorzieningen en ICT-oplossingen • ontmoetingsplek moet behouden worden • sociaal netwerk stimuleren en organiseren	• exploiteren van zorgvoorziening niet realistisch en digitalisering van de zorg • mogelijkheden zullen worden vergroot er door ICT. • ontmoetingsplek essentieel voor welzijn en vrijwilligers

Streefbeeld

1.15 Uitgangspunten

De basis voor deze visie op wonen, zorg en welzijn in de gemeente Dongeradeel wordt gevormd door een analyse van de toekomstige ontwikkelingen in vraag en aanbod in de woningmarkt in relatie tot zorg en welzijn op lokaal niveau. Welke ontwikkelingen komen op Dongeradeel af die direct effect hebben op de behoefte aan (geschikt en verzorgd) wonen? Hoe is Dongeradeel momenteel ingericht als het gaat om zorgvoorzieningen? En wat is er in de toekomst nodig om te komen tot een duurzaam en flexibel woningbestand dat aansluit op deze sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen? We schetsen eerst een aantal uitgangspunten die als basis voor het streefbeeld dienen.

Toename van vraag naar geschikt en verzorgd wonen

De analyse van de zorgvraag geeft een algemeen beeld dat in Dongeradeel tot 2030 een forse toename valt te verwachten van inwoners, met name senioren, die een zorgvraag hebben. Gecombineerd met de toenemende extramuralisering resulteert dit in een toenemende vraag naar geschikt en verzorgd wonen in de gemeente. Er zal geschikt en verzorgd wonen gerealiseerd moeten worden om aan de vraag te voldoen.

Dokkum als centrale spil

De analyse van het huidige aanbod aan zorgvoorzieningen in Dongeradeel laat zien dat Dokkum centraal gelegen is ten opzichte van de regio en een goede verbinding heeft met alle dorpen in het gebied. Binnen 20 minuten is Dokkum te bereiken. Dokkum heeft een breed zorgvoorzieningenaanbod en verzorgt een gebied dat verder reikt dan alleen de gemeente Dongeradeel. Hierdoor is er voldoende draagvlak om het aantal zorgvoorzieningen in Dokkum te behouden of misschien zelfs te laten groeien.

Aanwezigheid verzorgingshuizen

Een belangrijk uitgangspunt is de aanwezigheid van de verzorgingshuizen in Ternaard en Metslawier. Zij zijn centraal gelegen ten opzichte van enerzijds het westen en anderzijds het oosten van het gebied en kunnen het westelijk en oostelijk deel van de gemeente voldoende bedienen in de zorgvraag.

Clustering van zorgvoorzieningen

Het derde uitgangspunt is dat het centraliseren en clusteren van voorzieningen onder invloed van krimp en economisch draagvlak door de veranderende financiering van de zorg in de toekomst noodzakelijk is. Deze beweging zal moeten leiden tot kostenbesparing, verbeterde bereikbaarheid en een hogere kwaliteit van de zorg. Ook het aantrekken van professioneel zorgpersoneel kan hiermee worden gewaarborgd.

1.16 De visie

In het streefbeeld kiezen we ervoor om de zorgvoorzieningen in Dongeradeel te concentreren op een aantal locaties. Deze clustering van voorzieningen moet leiden tot een stabiel zorgnetwerk voor de gehele gemeente, waarin zorg toegankelijk en bereikbaar is voor alle inwoners. Het verzorgd wonen wordt gekoppeld aan de locaties waar de meeste zorgvoorzieningen zijn geclusterd. Voor de ontwikkeling van geschikt wonen komen ook enkele andere kernen in aanmerking.

Binnen het zorgnetwerk fungeert Dokkum als centrale spil. Het zorgaanbod in Dokkum bedient de zorgvraag van de gehele gemeente en zelfs ook daarbuiten. Ingezoomd op Dokkum, wordt gestreefd naar een clustering van voorzieningen in vier wijken, te weten Fonteinslanden, Hoedemakerspolder, Noord en Fûgellân. Wat betreft het ziekenhuis is het wenselijk om er zoveel mogelijk zorgfuncties te behouden, zodat de regionale meerwaarde van het ziekenhuis blijft behouden. Daarnaast kan het ziekenhuis een rol spelen in het aantrekken van, steeds schaarser, zorgpersoneel. In Dokkum kan geschikt en verzorgd wonen verder ontwikkeld worden.

In de tweede laag binnen het zorgnetwerk kunnen in de kernen Ternaard en Metslawier de bestaande zorgvoorzieningen verder ontwikkeld worden. Ook hier is het uitgangspunt dat er clustering van het zorgaanbod wordt nagestreefd. Door samenwerking in de gehele zorgketen en de welzijnsinstellingen bij de samenwerking te betrekken kunnen hier zorgcomplexen ontstaan die hoge kwaliteit bieden en de omringende dorpen van zorgaanbod kunnen voorzien. Ook in Ternaard en Metslawier kan geschikt en verzorgd wonen verder ontwikkeld worden.

De derde laag wordt gevormd door de kernen Holwerd en Anjum. Zij vervullen in het streefbeeld de rol van satellietdorpen die de ontwikkeling van Dokkum, Ternaard en Metslawier ondersteunen. Zij bieden extra ondersteuning aan door middel van een aantal zorgvoorzieningen zoals een huisarts en fysiotherapeut. Autonome ontwikkelingen (de vraag) zullen in deze kernen de ontwikkeling van voorzieningen bepalen. Het is van belang om hierbij in het oog te houden dat een toename van zorgvoorzieningen in Holwerd of Anjum niet leidt tot uitholling van de zorgvoorziening in de kernen in de eerste en tweede laag van het netwerk. In beide dorpen is in het streefbeeld ruimte voor de ontwikkeling van geschikt wonen.

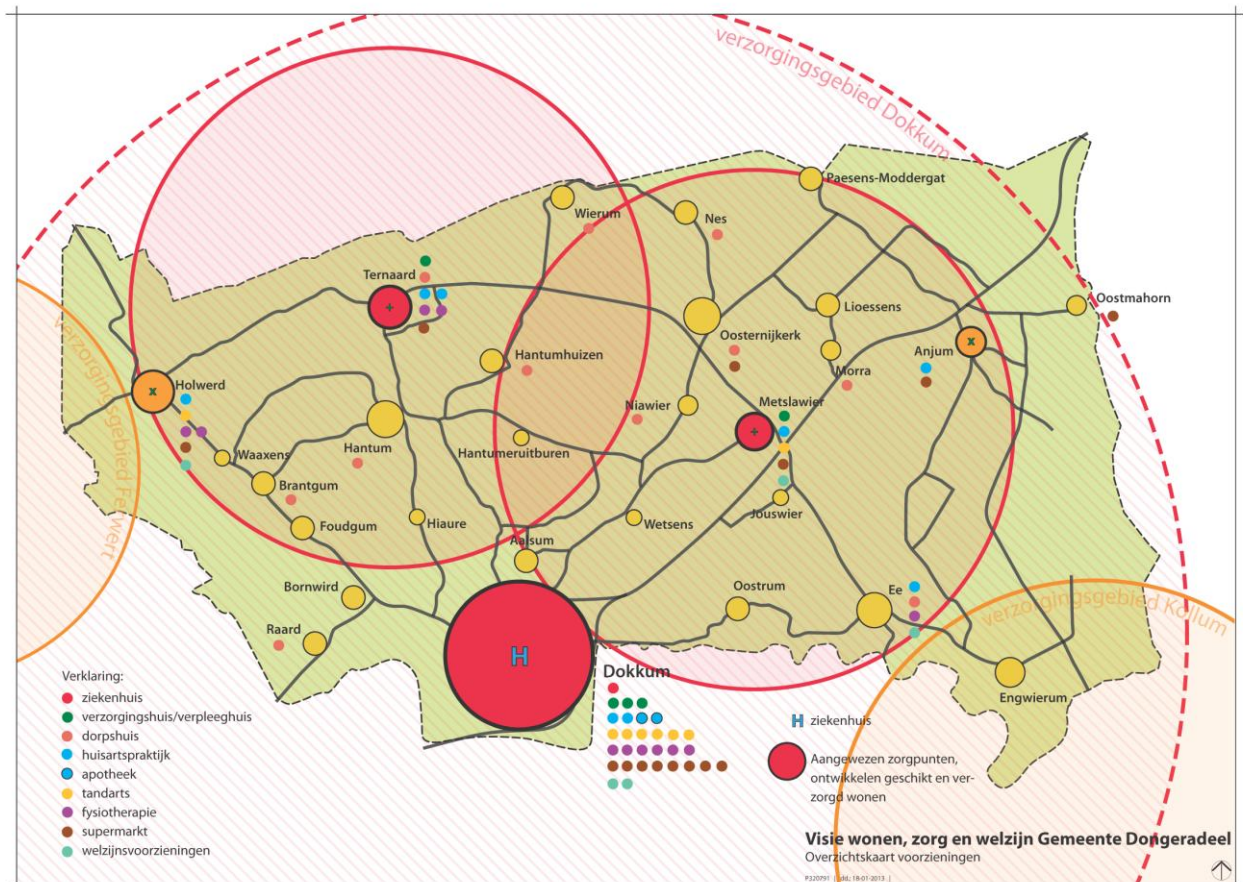
De overige dorpen vormen de vierde laag binnen het zorgnetwerk. De vraagbehoevenden in deze dorpen zijn voor de intensievere zorg aangewezen op de dorpen in de bovenste lagen. Van essentieel belang is dat deze zorgvoorzieningen goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Waar mogelijk wordt er gebruik gemaakt van ICT-oplossingen om de zorg naar de mensen toe te brengen. Ontmoetingsplekken in deze kleine dorpen spelen in het streefbeeld een belangrijke rol bij het invullen van de minder intensieve zorgvraag, door middel van het organiseren van de inzet van vrijwilligers. In deze dorpen wordt in eerste instantie niet gekozen voor de ontwikkeling van geschikt wonen.

1.17 Visiekaart

De opgestelde visiekaart geeft richting aan de toekomstige gewenste ontwikkelingen op het gebied van geschikt en verzorgd wonen en biedt daardoor houvast aan partijen die betrokken zijn bij het ontwikkelen van wonen, welzijn en zorg.

Visie in hoofdlijnen:

- drie zorgpunten: Dokkum, Metslawier en Ternaard;
- investeren in wonen, welzijn en zorg als alle partijen die keuze maken;
- investeren in verzorgd en geschikt wonen bij verder ontwikkelen zorgpunt;
- twee satellietdorpen: Anjum en Holwerd: hier eventueel investeren in geschikt wonen;
- centraliseren en clusteren van voorzieningen in een zorgpunt;
- stimuleren en organiseren van vrijwilligersnetwerken;
- inzetten op modernisering zorg;
- overige zorgvraag opvangen door middel van ICT- en domotica-oplossingen.

Visiekaart met verzorgingsgebieden Dokkum, Metslawier, Ternaard, Kollum en Ferwert

1.18 Vervolg

Voor het vervolg wordt voorgesteld om een 'regiegroep' in te stellen, waarin de vier opdrachtgevers gezamenlijk zitting hebben (op bestuurlijk niveau). Het gaat hierbij om Gemeente Dongeradeel, Thús Wonen, Zorggroep Pasana en Stichting Het Bolwerk. Het voorstel is dat deze regiegroep enkele keren per jaar bijeenkomt om de voortgang omtrent de implementatie van het gedachtegoed in de visie te monitoren. Op deze manier kunnen de partijen van elkaar op de hoogte blijven welke ontwikkelingen er spelen en welke keuzes worden gemaakt. Indien daar aanleiding voor is kunnen ook gericht stakeholders worden gevraagd om bij het periodiek overleg van de regiegroep aan te schuiven. Onder deze regiegroep zou mogelijk een werkgroep ingericht kunnen worden. Deze werkgroep, bestaande uit beleidsvertegenwoordigers vanuit de vier opdrachtgevers, coördineert de uitvoerende werkzaamheden die in een op te stellen werkplan worden vastgelegd.

Bijlage 1

Presentielijst en verslag stakeholdersbijeenkomst 8
april 2013

Presentielijst en verslag stakeholdersbijeenkomst 8 april 2013

PRESENTIELIJST STAKEHOLDERSBIJEENKOMST 8 APRIL 2013

NAAM	ORGANISATIE
Johannes Bruinsma	Raadslid PvdA-fractie Dongeradeel
Jan Douwe de Jong	Zorgcombinatie Interzorg
Klaas Bijl	Maatschappelijk Werk Fryslân
Henk Sonnega	Thuiszorg Het Friese Land
Greet Rubertus	Raadslid VVD-fractie Dongeradeel
Greet IJdema	Zorgkantoor Fryslân / De Friesland Zorgverzekeraar
Henk ter Horst	KBO Dokkum
Lies van der Wal	ROS Friesland
Romke Hoekstra	Raadslid CDA-fractie Dongeradeel
Willem Meinsma	ANBO Dongeradeel
Antje de Jonge	ANBO Dongeradeel
Nely van der Sluis	Zorggroep Pasana
Tabe van der Zwaag	Zorggroep Pasana
Geert Huberts	Thús Wonen
Leonie Lammers	Thús Wonen

PRESENTIELIJST STAKEHOLDERSBIJEENKOMST 8 APRIL 2013

NAAM	ORGANISATIE
Reina Hes	Stichting Welzijn Het Bolwerk
Gerhard Geertsema	Zorggroep Pasana
Mea Groenendaal	Stichting Welzijn Het Bolwerk
Pieter Veenstra	WMO Burgerplatform
Winfried van Stijn	WMO Burgerplatform
Martinus Hiemstra	Raadslid CDA-fractie Dongeradeel
Gosse Geertsma	WMO Burgerplatform
Rommy Post	WMO Burgerplatform
Harrie Poortman	WMO Burgerplatform
Jannie Dijkstra	WMO Burgerplatform
Pieter Dijkstra	ANBO Dongeradeel / WMO Burgerplatform
Sicco Boorsma	Portefeuillehouder Gemeente Dongeradeel (zorg)
Albert van der Ploeg	Portefeuillehouder Gemeente Dongeradeel (wonen)
Wence Wassink	Gemeente Dongeradeel
Karin Koopman / Tim Verver	Grontmij

Besprekingsverslag

Plaats en datum
Assen, 9 april 2013

Referentienummer
320791

Kenmerk

Plaats en datum bespreking
Dokkum, maandag 8 april 2013

Aanwezig
Stakeholders Wonen, Zorg en Welzijn (zie bijlage voor overzicht van de aanwezigen)

Afwezig

Kopie aan

Betreft
Bijeenkomst stakeholders ihkv Visie Wonen, Zorg en Welzijn Dongeradeel

1. Opening (wethouder S. Boorsma, Dongeradeel)

Wethouder Sicco Boorsma opent de bijeenkomst en heet alle aanwezigen van harte welkom, mede namens wethouder Albert van der Ploeg. Deze bijeenkomst staat in het teken van de Visie Wonen, Zorg en Welzijn die door Gemeente Dongeradeel, Thús Wonen, Zorggroep Pasana en Stichting Het Bolwerk is opgesteld.

Gemeente Dongeradeel wenst de voorzieningen binnen haar gemeente zo optimaal mogelijk te spreiden. Ook wil de gemeente wonen voor jong en oud betaalbaar en beschikbaar houden. Tegelijkertijd ziet zij zich geconfronteerd met een aantal grote opgaven:

- De decentralisatie van de WMO / AWBZ heeft een grote impact, zowel organisatorisch als voor de inwoners van de gemeente.
- De economische crisis maakt het dat er keuzes gemaakt moeten worden en prioriteiten aangebracht moeten worden. Alles overal in stand houden lijkt niet meer mogelijk.

2. Toelichting op de visie (Karin Koopman, Grontmij)

Karin Koopman geeft een toelichting op de Visie Wonen, Zorg en Welzijn. Een handout van de presentatie is toegevoegd bij het verslag.

3. Reacties op de visie (plenair)

- In deze visie is de doelgroep jongeren met een handicap of meervoudige beperking niet meegenomen.
 - Voor deze visie is bewust gekozen om de focus op de ouderen te leggen. Dat betekent niet dat de doelgroep jongeren met een handicap of meervoudige beperking mag worden vergeten. De gemeente is zich bewust van de uitdagingen voor deze doelgroep en zal hier op gepaste wijze aandacht aan geven.
- Opgemerkt wordt dat het aanpassen van woningen de nodige inzet en kosten zal vergen.
 - Dit noodzaakt tot het zoeken naar creatieve oplossingen. Het voorbeeld van huizen in Fûgellân wordt aangehaald, waar relatief grotere huizen staan met brede trappen, waar het mogelijk is om een traplift te installeren. Dit kan een goedkoper alternatief zijn voor een nultredenwoning.

- Graag meer aandacht voor het vervoer van ouderen die naar voorzieningen toe zullen moeten. Het belang van dit thema zal toenemen op het moment dat er meer voorzieningen geclusterd worden.
 - Van belang is dat Welzijn zo dicht mogelijk bij de mensen blijft (o.a. ontmoetingsplek in de dorpen)
 - Via Stichting Het Bolwerk is de BurenHulpDienst beschikbaar. Met deze dienst is ook mogelijk het vervoer van ouderen te ondervangen.
- Er wordt een vraag gesteld over de inventarisatie van het aantal geschikte woningen. Het lijkt er op dat de woningen van Stichting Woonzorg niet zijn meegenomen.
 - Hier wordt nader naar gekeken.
- Geconstateerd wordt dat, indien ook ZZP 3 en ZZP 4 extramuraal wordt, dit een nog grotere druk op de huidige woningvoorraad zal opleveren en tevens tot grotere gevolgen zal leiden voor onder meer de zorgaanbieders.
- Naast de woningen die in bezit zijn van de woningcorporatie, gaat het ook om de particuliere woningen. Ook hier zullen aanpassingen moeten plaatsvinden. Corporaties kunnen overigens alleen mensen met een gezamenlijk inkomen tot 34.000 euro huisvesten.
- Particulieren die hun huis moeten aanpassen, hebben daar hulp bij nodig.
 - Via de gemeente worden keukentafelgesprekken gevoerd, waarin dergelijke zaken aan de orde kunnen komen. Ook wordt aangegeven dat Zorgbelang Fryslân onderzoek doet naar de wensen en behoeften van de doelgroep ouderen. Tevens wordt vanuit de huisartsenpraktijk in Dokkum meegewerkt aan een landelijk onderzoek door individuele gesprekken met kwetsbare ouderen te voeren over wat ze nodig hebben. Beide onderzoeken kunnen veel bruikbare input opleveren.

4. Resultaten werkgroepen

In 3 werkgroepen is vervolgens gesproken over de gevolgen van de visie voor het eigen werk en welke kansen en knelpunten de onderliggende ontwikkelingen met zich mee brengen. In een aparte bijlage bij het verslag zijn de resultaten van de 3 werkgroepen en de plenaire bespreking van deze resultaten opgenomen.

5. Afsluiting (wethouder S. Boorsma)

Wethouder Sicco Boorsma constateert dat het zinvol is om met betrokkenen vanuit divers invalshoeken (wonen, zorg, welzijn en burgers) met elkaar van gedachten te wisselen over dit thema.

De aanwezige stakeholders geven aan zich op hoofdlijnen te kunnen vinden in de koers, zoals deze is uitgezet in de Visie Wonen, Zorg en Welzijn.

Na deze bijeenkomst zal er een bijeenkomst worden georganiseerd met de dorpen in Dongeradeel om ook hen te informeren over de visie. Na de bijeenkomst met de dorpen zal de visie vastgesteld worden in de Raad.

De gemeente spreekt de wens uit om als vervolg op deze visie een uitvoeringsprogramma op te stellen. Hierin moeten concrete maatregelen worden opgenomen, die invulling geven aan de koers die in de visie is uitgezet. De informatie die deze bijeenkomst heeft opgeleverd, vormt mede de input voor dit uitvoeringsprogramma.

Alle aanwezigen ontvangen een verslag van de bijeenkomst en nieuwe versie van de visie, waarin is aangegeven op welke punten aanpassingen zijn aangebracht.

Wethouder Sicco Boorsma dankt alle aanwezigen voor hun aanwezigheid en input sluit de bijeenkomst af.

Bijlage bij besprekingsverslag stakeholdersbijeenkomst d.d. 8-4-2013
(uitkomsten van de werkgroepen puntsgewijs weergegeven)

Groep 1

Vraag 2: kansen en knelpunten

Kansen:

- Inzetten op regionale (bestuurlijke) samenwerking
- Langer thuis blijven wonen, zo mogelijk in eigen huis
- Ruimte geven aan lokale initiatieven
- Ontschotting (ZVW, AWBZ, WMO), financiële stromen koppelen
- Zelfredzaamheid van de burger

Knelpunten:

- Te weinig aanbod van levensloopbestendige woningen als gevolg van te weinig beschikbare budgetten. Dit geldt zowel voor particuliere woningen als voor woningen van de woningcorporatie
- De marktwerking in zorg kan ten koste gaan van de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorg
- In de toekomst kan er mogelijk te veel druk op mantelzorg/vrijwilligers komen te liggen

Vraag 3: kansen verzilveren / knelpunten aanpakken

- Het ontbreekt vaak aan investeerders voor initiatieven op het gebied van geschikt en verzorgd wonen. Woningcorporaties maken ook pas op de plaats. Het is dus zaak om op zoek te gaan naar nieuwe financieringsvormen om de benodigde investeringen toch los te krijgen.
- Ten aanzien van lokale initiatieven en zelfredzaamheid is het van belang dat de burgers worden meegenomen in het proces en dat er sociale cohesie is.
- (Professionele) ondersteuning van mantelzorg/vrijwilligers is noodzakelijk.
- Professionele zorg blijft nodig! Het kan niet zo zijn dat nu alles op de schouders terecht komt van ongekwalificeerd personeel / de directe omgeving.
- Samenwerking tussen de gemeenten (fusie?) in de regio Noordoost Fryslân levert schaalvoordelen op en brengt de overhead terug. Er zijn nu toch veel verschillen in aanpak tussen de gemeenten. Intensiever samenwerking zorgt ervoor dat afspraken onderling beter kunnen worden afgestemd.

Vraag 4, 5 en 6: maatregelen korte en middellange termijn

- De nabijheid van voorzieningen is van groot belang voor behoud van leefbaarheid. Bereikbaarheid van de (zorg)voorzieningen (winkel, kerk, HA, welzijnsactiviteiten) is dan ook een belangrijk thema. Hierin kan de BurenHulpDienst (Bolwerk) een rol spelen.
- Het is belangrijk dat (oudere) mensen al tijdig bewust worden van de mogelijkheden en eventuele noodzaak om te verhuizen naar een geschiktere woonomgeving / woonvorm. Bij voorkeur in de directe omgeving. Om deze bewustwording te vergroten is voorlichting nodig, bv door/via:
 - gemeente
 - plaatselijke info
 - kerken
 - info bij buurtverenigingen, ouderenbond, dorpsbelangen
- Oudere mensen hebben behoefte aan veiligheid/geborgenheid als het gaat om wonen. Geclusterd wonen kan deze veiligheid en geborgenheid geven. Tevens levert geclusterd wonen in (kleinschalige) wooncomplexen voordelen op voor de zorgaanbieders.
- Woonzorgcomplexen / verzorgingshuizen moeten op zoek naar aanvullende inkomsten om de exploitatie te verbeteren. Inzetten op multifunctioneel gebruik, bijvoorbeeld door een combinatie te maken tussen wonen en dagopvang. Of door de kantine te upgraden tot een restaurant waar ook de bevolking uit het dorp kan eten.

- Samenwerking intensiveren, niet alleen tussen de gemeenten in NO Fryslân, maar ook tussen de partijen die bij deze visie betrokken zijn.
- Keuzes maken op het gebied van wonen en voorzieningen.

Groep 2

Zeggen wat je doet en doen wat je zegt!

Vraag 2: kansen en knelpunten

Kansen:

- De keuze die nu in de visie is gemaakt, de indeling van drie regio's/zorgpunten, schept duidelijkheid
- Samenwerking tussen professionals en vrijwilligers
- Netwerkvorming tussen de verschillende stakeholders

Knelpunten:

- Economische veranderingen zijn van invloed. Deze veranderingen kunnen ertoe leiden dat de uitgangspunten van de visie moeten worden herzien.
- Het is jammer dat in deze visie alleen naar Dongeradeel is gekeken. De uitdagingen zijn immers gemeentegrensoverschrijdend. Tegelijk is dit ook een kans, omdat Dongeradeel nu de koers kan uitzetten waar mogelijk omliggende gemeenten bij kunnen aansluiten.

Vraag 3: kansen verzilveren / knelpunten aanpakken

- Om nieuwe ontwikkelingen los te krijgen is het wenselijk om ruimte te geven om te experimenteren. Door middel van pilots kunnen lokale initiatieven opgezet worden en getoetst worden op hun meerwaarde en bijdrage aan het oplossen van knelpunten. Hierbij moet er oog zijn voor de implementatie van dergelijke initiatieven. Vaak strandt een pilotproject doordat er geen / onvoldoende middelen voor implementatie zijn
- Economisch en financieel en ontschotten. Er zijn nog te veel regelingen / instanties die los van elkaar opereren.
- Blijf vooral de dialoog met de bevolking en de betrokken partijen voeren. Zij ondervinden als geen ander de gevolgen van de huidige en toekomstige veranderingen. Deze dialoog zorgt er ook voor dat de continuïteit gewaarborgd wordt.

Vraag 4 en 5: maatregelen korte termijn:

- Het opzetten van een rolstoel/scootmobieldepot. Niet iedereen heeft altijd een rolstoel of scootmobiel nodig. De aanschaf van deze hulpmiddelen is vaak groot. Door een depot op te zetten waar mensen een dergelijk hulpmiddel kunnen lenen/huren kan deze zorg voor meer mensen toegankelijk worden.
- De woningcorporatie ervaart dat er geen huurders gevonden kunnen worden voor de WMO woningen die zij in bezit hebben. Door deze woningen op de gemeentelijke website WMO te plaatsen wordt de kans vergroot worden om geschikte huurders te vinden.
- Vraag en aanbod van woningen beter op elkaar afstemmen.

Vraag 6: maatregelen middellange termijn

- Mogelijkheden onderzoeken mbt Zorg op Afstand.
- Als alternatief voor een huisartsenpost kunnen praktijkondersteuners ingezet worden in de kernen. Ander alternatief is 'Spreekuur op locatie'.
- Uitbreiden van BurenHulpDienst
- Gebiedsgerichte zorg
- Panelgesprekken vanuit bewonersperspectief

Groep 3

Vraag 2: kansen en knelpunten

Knelpunten:

- Er is een tekort aan aangepaste huisvesting voor ouderen, dat wordt nu al gevoeld, bovendien is het lastig om bestaande woningen aan te passen, vaak is daar geen ruimte voor.
- Er is een tekort mantelzorgers en vrijwilligers, de keuzes in de visie zijn goed maar er is een te hoge verwachting van ondersteuning door mantelzorgers en vrijwilligers.
- Hoe houden we de zorg betaalbaar? Vooral in de dorpen en op het platteland gaat dit steeds lastiger worden als mensen er noodgedwongen moeten blijven wonen omdat ze hun woning niet kunnen verkopen.
- Hoe zorgen we voor voldoende gekwalificeerd personeel in de thuiszorg? Vooral nu de vraag toe gaat nemen en de beroepsbevolking dreigt af te nemen. We weten nu al dat door de extramuralisering er straks een tekort aan personeel is. We hebben nu mede door de crisis voldoende mensen maar wat gebeurt er als de conjunctuur weer aantrekt? Komt er dan een extra uitstroom van personeel op gang?
- Doorstroming van personeel in de zorg naar bejaardenzorg is niet eenvoudig maar kan een oplossing zijn voor het personeelstekort. Een kraamverzorgster kan niet eenvoudig doorstromen naar ouderenzorg, daar is omscholing voor nodig. Niet iedereen wil ook naar de ouderenzorg doorstromen, dat is een 'andere tak van sport' en die vindt niet iedereen aantrekkelijk.
- Eenzaamheid is nu al een probleem en gaat dat meer worden, hoe lossen we dat op?
- We verwachten te veel van sociale netwerken, in de praktijk valt het tegen als mensen hier op terug moeten vallen.
- Mantelzorgers hebben het vaak te druk en raken overbelast, ze worden hier te weinig tegen beschermd. Mantelzorgers verdienen meer ondersteuning.
- Het overheidsbeleid vraagt te veel van mantelzorgers.

Vraag 3: kansen verzilveren / knelpunten aanpakken

Kansen:

- Domotica aanbrengen zowel in de particuliere sector als in sociale huursector. De beperkingen hiervoor oplossen.
- Er zijn kansen voor werkgelegenheid, er is immers meer vraag naar personeel in de zorg. Ook moet er huisvesting voor senioren gebouwd of verbouwd worden. Naar specifieke huisvesting is vraag.
- Meer gemeenschapszin kweken. Er is een cultuur omslag nodig, mensen moeten weer meer zorg voor elkaar hebben.
- Burgerinitiatieven stimuleren, er zijn mooie voorbeelden van, we moeten mensen stimuleren en ondersteunen om samen oplossingen te zoeken.
- Het begint bij goede voorlichting aan burgers over wat ze in de toekomst nog kunnen verwachten van de overheid en hierbij moeten we bij aangeven dat ze zelf ook initiatief moeten nemen om te anticiperen op het ouder worden.
- Nieuwe initiatieven stimuleren, experimenten oppakken en er samen van leren door erover te communiceren met elkaar. Vervolgens in samenwerking met alle betrokken partijen nieuwe projecten ontwikkelen.

Vraag 4: waar lopen we tegenaan

- (Financiële) beperkingen rijksbeleid zorg/wonen.
- Te langzaam aanpassen aan marktomstandigheden, mensen vragen nog steeds de hoofdprijs voor een woning of een stuk grond en dat belemmert nieuwe initiatieven/herontwikkeling of noodzakelijke verhuizingen.
- Arbo-eisen zorg/huidige woning geeft beperkingen voor het leveren van zorg.

- Lastige transformatie van woningen uit de '50er- en '60er jaren, Deze zijn door de beperkte plattegrond en technische staat nauwelijks om te zetten in toekomstbestendige en voor senioren geschikte woningen.
- Leegstand verzorgingshuizen → ook hier is sprake van een lastige transformatie. Verzorgingshuizen bestaan uit kamers waar straks geen vraag meer naar is. Deze zijn niet te verhuren omdat de huurprijs niet in verhouding staat tot een huurwoning. Ook zijn de kamers niet makkelijk om te zetten naar een ander woonvorm. De situatie die gaat ontstaan is dat er deels nog bewoners met zorg in de verzorgingshuizen zullen verblijven terwijl een deel van het tehuis leeg staat met alle gevolgen van dien voor de financiële exploitatie.

Vraag 5: maatregelen korte termijn

- ondersteunen van mantelzorgers;
- bekendheid van ondersteuning van mantelzorgers en welzijnsactiviteiten (zoals bv. BurenHulpDienst) vergroten;
- kweken van toekomstige mantelzorgers door maatschappelijke stages van scholieren en studenten te stimuleren;
- omscholing WWB-ers voor de zorg, samenwerking met onderwijsinstellingen.

Vraag 6: maatregelen middellange termijn

- nieuwe woonvormen in samenwerking met thuiszorg ontwikkelen, bijvoorbeeld kleine clusters;
- cultuurverandering stimuleren (zorg voor elkaar weer meer onderdeel van het leven) zodat men meer op eigen kracht oplossingen vindt, individueel of collectief, voor de eigen familie of voor de wijk of het dorp. Netwerken van mantelzorgers en vrijwilligers opzetten en stimuleren.

Bijlage 2

Verslag dorpen informatiebijeenkomst 3 juni 2013

Besprekingsverslag

Plaats en datum
Assen, 4 juni 2013

Referentienummer
320791

Kenmerk

Plaats en datum bespreking
Dokkum, maandag 3 juni 2013

Aanwezig
Vertegenwoordigers dorpsbelangen diverse dorpen, stakeholders Wonen, Zorg en Welzijn
(zie bijlage voor overzicht van de aanwezigen)

Afwezig

Kopie aan

Betreft
Bijeenkomst dorpen in het kader van de Visie Wonen, Zorg en Welzijn Dongeradeel

1. Opening (wethouder S. Boorsma, Dongeradeel)

Wethouder Sicco Boorsma opent de bijeenkomst en heet alle aanwezigen van harte welkom, mede namens wethouder Albert van der Ploeg. Deze bijeenkomst staat in het teken van de Visie, Wonen, Zorg en Welzijn die door de gemeente Dongeradeel, Thús Wonen, Zorggroep Pasana en Stichting het Bolwerk is opgesteld.

Gemeente Dongeradeel wenst de voorzieningen binnen haar gemeente zo optimaal mogelijk te spreiden. Ook wil de gemeente wonen voor jong en oud betaalbaar en beschikbaar houden. Tegelijkertijd ziet zij zich geconfronteerd met een aantal grote opgaven: Veranderingen in de zorg en in de wet en regelgeving. De decentralisatie van de WMO/AWBZ heeft een grote impact, zowel organisatorisch als voor de inwoners van de gemeente. De demografische prognoses en economische crisis maken dat er keuzes gemaakt moeten worden en prioriteiten aangebracht moeten worden. Alles overal in stand houden lijkt niet meer mogelijk.

Voor de gemeente Dongeradeel, Thús Wonen, Zorggroep Pasana en Stichting het Bolwerk de aanleiding om een visie Wonen, Zorg en Welzijn op te stellen met een spreidingsplan voor de gehele gemeente.

2. Korte toelichting op de nieuwe WMO-beleidsvisie van de gemeente

Wethouder Boorsma geeft een korte presentatie over de kernpunten van het nieuwe WMO-beleid van de gemeente. Er is sprake van een kanteling in het WMO-beleid doordat het Rijk meer regelingen en gelden overhevelt naar de gemeente, echter wel met een fikse korting op het totaalbedrag i.v.m. de benodigde bezuinigingen op rijksniveau. Er is kortom minder geld te besteden door de overheid. Deze verwacht door overheveling taken naar de gemeente dat de zorg efficiënter en dichter bij de burger wordt georganiseerd. En dat

de gemeente beter in staat is verschillende activiteiten in de zorg te verbinden. Dit levert een kostenvoordeel op.

Het betekent ook dat er een groter beroep op eigen verantwoordelijk samenleving zal worden gedaan. Hierdoor wordt de sociale samenhang van belang voor de leefbaarheid in wijk en dorp omdat dit sociale vangnet een belangrijk onderdeel vormt van het gehele zorgsysteem.

Dit kan omdat:

- 85% van de inwoners redt zich prima
- 10% heeft een vorm van lichte en tijdelijke ondersteuning nodig.
- 5% heeft structurele en intensieve ondersteuning nodig, veel multiproblematiek

De kanteling in de WMO bestaat uit:

- Compensatiebeginsel, niet meer de voorziening centraal
- Eigen kracht, familie, vrienden, vrijwilligers
- Van zorgen voor naar zorgen dat
- Keukentafelgesprekken om de vragen goed in kaart te brengen

Dit betekent dus dichter op de klant zitten waardoor de behoefte beter in kaart wordt gebracht en zorg via een loket kan worden gecoördineerd.

Er vinden verschillende verschuivingen de komende jaren plaats. (Zie ook de bijgevoegde handout van de PowerPoint presentatie.) Ook is een filmpje vertoont dat de verschuiving in het beleid nader toelicht.

<https://www.youtube.com/watch?v=zA9yLnhRWTU>

De heer Boorsma sluit af met een aantal vraagpunten voor de dorpsbelangen:

1. Het is een nieuwe vraag. Er wordt hulp gevraagd! aan de mensen in het dorp en aan dorpsbelangen
2. Is er hulp uit de buurt? Wat gebeurt er nu al en is daar bij aan te sluiten?
3. Vele handen maken licht werk, door goed samen te werken en te verbinden. Streef naar samenwerking met kerken, vrijwilligers, mantelzorgers.
4. Hebben we oor en oog functie in het dorp/de wijk/de buurt, kennen we iedereen?
5. Kan het een vast onderwerp op vergaderingen worden? Volgen we het goed?
6. Kunnen we leren van ervaringen elders, het speelt overal dus we hoeven niet het wiel opnieuw uit te vinden.

3. Presentatie gemeentelijke visie Wonen, Zorg en Welzijn

Karin Koopman geeft een toelichting op de Visie Wonen, Zorg en Welzijn. Een handout van de presentatie is toegevoegd aan het verslag.

4. Vragenronde en kort discussie (plenair)

- In de visie wordt aangegeven dat ICT een deel van de zorg kan overnemen. Heel veel ouderen hebben echter geen verstand van ICT.
 - Er worden momenteel veel toepassingen ontwikkeld die ook begrijpbaar zijn voor de ouderen van nu. Ook blijkt uit de praktijk dat veel ouderen als ze er niet zelf uitkomen hulp zoeken in de nabije omgeving.
 - Er loopt momenteel een project van Thuiszorg Het Friese Land met beeldtelefonie. Zij verleent al ruim twee jaar zorg op afstand met de beeldtelefoon.
 - Een heel klein % ouderen maakt helemaal geen gebruik van ICT, het valt dus wel mee en het % ouderen dat niet is aangesloten op internet wordt steeds kleiner.

- Opgemerkt wordt dat er ook mensen zijn die niet de nummers van de telefoon kunnen intoetsen.
 - Er zijn tegenwoordig ook toepassingen beschikbaar waar gereageerd wordt op spraak. Als blijkt dat veel mensen moeite hebben met het intoetsen van nummers zal hier ongetwijfeld gebruik van worden gemaakt.
- Er zijn voldoende woningen in de dorpen maar onvoldoende geschikte woningen. De huidige woningvoorraad sluit niet aan bij de vraag. Gaat de corporatie hier nog actie op ondernemen.
 - De corporatie gaat alleen nog investeren in nieuwe woningen waar ook op de lange termijn (50 à 60 jaar) behoefte aan is en waar ook zorgvoorzieningen zijn. Het is belangrijk dat als er gebouwd wordt voor mensen die zorg nodig hebben ook de gehele zorginfrastructuur er omheen is geregeld. De corporatie heeft nog geen concrete plannen om te bouwen.
- Er is de laatste jaren niet meer geïnvesteerd in de reeds bestaande seniorenwoningen. Gevraagd wordt wat de corporatie hier aan gaat doen.
 - De corporatie blijft de reeds bestaande seniorenwoningen onderhouden. Mensen die intensieve zorg nodig hebben passen echter niet in deze woningen. Daar zijn geschikte woningen voor nodig.
- Er wordt een vraag gesteld waarom er niet wordt geïnvesteerd in bijvoorbeeld kangaroowoningen?
 - De visie biedt ruimte aan kleinschalige (individuele) oplossingen voor wonen en zorg. Hier vallen ook de zogenoemde kangaroowoningen onder. Dergelijke initiatieven kunnen als burgerinitiatief ontstaan en kunnen het woonzorgaanbod in ene klein dorp een enorme impuls geven. De vraag is echter wel, wat er mee gebeurt als het de woning niet meer nodig is.
- Vaak ontmoeten deze initiatieven belemmeringen door de huidige wet- en regelgeving. Vaak betreft het hogere overheden die niet makkelijk bereid zijn tot toestemming.
 - De gemeente zal zelf zoveel mogelijk trachten te faciliteren en zal zich inspannen medewerking te verlenen: ook als het gaat om anderen te overtuigen mee te werken aan dergelijke initiatieven.

5. Resultaten werkgroepen

In drie werkgroepen is vervolgens gesproken over wat de visie betekent voor de dorpen. Daarnaast is gezamenlijk nagedacht over wat een dorp zelf kan betekenen om ouderen langer in hun dorp te laten wonen, hoe ze dat kunnen organiseren en wat daarvoor nodig is. Tevens geïnventariseerd waar de huidige ouderen nu al tegen aan lopen in de dorpen. Tot slot hebben de dorpen aangegeven wat ze verwachten van de samenwerking met het Bolwerk en de zorginstellingen. In een aparte bijlage bij het verslag zijn de resultaten van de drie werkgroepen en de plenaire bespreking van deze resultaten opgenomen.

6. Afsluiting (wethouder S. Boorsma)

Wethouder Sicco Boorsma constateert dat het zinvol is om met elkaar van gedachten te wisselen over dit thema. De komende anderhalf jaar gaat de gemeente samen met de stakeholders en in samenspraak met de dorpen aan de slag om een verdere invulling te geven aan de visie.

De reacties van de avond worden verwerkt en toegevoegd aan de visie. De dorpsbelangen worden in de gelegenheid gesteld te overleggen met hun achterban en binnen twee maanden nog een schriftelijke reactie op de visie in te dienen. Deze reacties zullen worden voorzien van een reactienota en aan de visie worden toegevoegd waarna de visie ter vaststelling aan de Raad wordt voorgelegd.

Bijlage bij besprekingsverslag dorpeninformatiebijeenkomst d.d. 3-6-2013
(uitkomsten van de werkgroepen puntsgewijs weergegeven)

Groep 1

1. Wat betekent deze visie voor mij en ons dorp

Wierum:

- Het is een uitdaging om zo lang thuis blijven wonen. Er wordt een erg groot beroep op de omgeving gedaan en ik weet niet of dat haalbaar is. De vraag is welke rol dorpsbelang hierbij moet vervullen.
- Vrijwilliger wordt een belangrijke schakel. Nu zijn het geschoolde en betaalde krachten die de verzorging op zich nemen. Straks moet een vrijwilliger dat doen. Die kan toch niet een professional vervangen?
- Hoe hou je al die zorg die vrijwilligers en mantelzorgers moeten leveren in stand op de lange termijn? Ook de middelen krijgen de ouderen niet meer om zorg in te kopen en zijn ze aangewezen op burenhulp. Dat valt in de praktijk niet mee, die zijn daar niet voor opgeleid.
- Grote druk op de dorpen, bevorderen van krimp.
- Professionele hulp in de thuissituatie is nu prima.

Hantum-Hantumhuizen-Waaxens:

- Er gaat veel veranderen in tegengestelde richting. Dit betekent veel werk voor vrijwilligers en mantelzorgers, wie gaat dat organiseren? En zijn ze er wel?.
- Vrijwilliger raakt overbelast.
- Plannen zijn niet oplossingsgericht, er is te veel op te lossen. Dit zorgt voor een tweespalt in de dorpen.
- Werk van professionals wordt straks gedaan door vrijwilligers. Zorg verdwijnt zo uit de dorpen, dat zorgt voor meer krimp.
- Het langer thuis laten wonen van ouderen zorgt er voor dat een groter beroep wordt gedaan op vrijwilligers. Men maakt zich het dorp zorgen of dat wel goed komt.

Ternaard:

- Ik vind de WMOvisie terug naar af, kinderen hebben geen tijd, die hebben het al veel te druk en niet iedereen heeft in zijn directe omgeving mensen die je willen en kunnen verzorgen..
- De visie is Krimp bevorderend, als in sommige dorpen geen voorzieningen zijn, gaan de mensen weg.
- Professionele hulp in de thuissituatie is nu prima. De Spiker wordt zeer gewaardeerd.

Pasana:

Belangrijke vraag voor Pasana is hoe het nieuwe beleid in de zorg uitpakt voor de dorpen. Waarschijnlijk gaat alles net even iets anders dan nu maar dat hoeft niet slechter te zijn. Wel komt er misschien wat leegstand in de zorghuizen door het nieuw beleid. Dat zal lastig worden om op te lossen en het kost Pasana geld wat dan vervolgens niet aan de zorg te besteden is. Nu worden de dorpen Ternaard, Wierum en Hantumhuizen en Waaxens met thuiszorg bediend vanuit de Spiker. Voor zware zorg zal men aangewezen zijn en blijven op het verpleeghuis, verder zal Pasana inzetten op het verder uitbouwen van de thuiszorg. Er wordt naar gestreefd om de oudere zoveel mogelijk structuur te bieden, ook met dagopvang.

Het Bolwerk

Wij zetten als welzijnsorganisatie in op het ondersteunen van netwerken. Ook zal er meer binding met de senioren in het dorp moeten ontstaan. Door het verbinden van mensen kan veel worden gedaan. Wij willen een loket vormen dat mensen en vragen gaat verbinden. Voortaan kan je dan met je vraag(en) bij één persoon terecht die iedereen verbindt en hoef je niet alle verschillende instanties bij langs. Dat wordt dan voor je geregeld door een centraal persoon die als een spin in het web is. Deze persoon denkt mee en zorgt kijkt naar wat nu werkelijk het probleem is zodat er oplossingen op maat worden aangeboden. Een echte meedenker dus!

2. Wat kunnen we in ons dorp zelf doen om ouderen langer in ons dorp te laten wonen?

- Initiatief tonen! Maar... Er zijn minder regels nodig, vaak hebben we als dorpsbelang initiatieven/voorstellen uitgewerkt die we om willen zetten in concrete projecten maar deze initiatieven lopen vast in de ambtelijke molens. Er is een soepelere houding nodig bij de gemeente.
- Wij kunnen bemiddelen tussen de afstemming van professionele zorg en mantelzorg
- Wij kunnen een rol spelen in het versterken van sociale netwerken
- Initiatieven als kangaroo-woningen faciliteren als de gemeente ondersteuning en middelen geeft.

3. Hoe gaan we dat organiseren? Wat en wie hebben we daar bij nodig? Hoe versterken we onze eigen kracht als dorpsgemeenschap?

- Zorg wordt nu door professionals geleverd. Hier komen straks amateurs tussen. Welke rol vervult dorpsbelang hierin. Hoe bewaak je de continuïteit als de bestuursleden van dorpsbelangen iedere 4 jaar wisselen.
- Meer geschikte seniorenwoningen realiseren door verouderde bejaardenwoningen samen te laten voegen door Thús Wonen (van drie woningen, twee maken).
- Het wordt op prijs gesteld als de corporatie iets doet met de ideeën die vanuit de dorpen worden aangedragen.
- Het dorp wil graag bepaalde zaken oppakken maar het loopt vaak spaak op regels. Bestuursleden van dorpsbelangen nemen zitting voor een periode van 4 jaar en het is wenselijk als projecten ook binnen deze termijnen afgerond worden.
- Ontwikkelfonds oprichten om woningen op te knappen en bewoonbaar te houden, ook als je zorg nodig hebt. Samen met gemeente en Thús Wonen zoeken naar gezamenlijke financiering. Vanuit het fonds krijgen particulieren geld om hun woning aan te passen en toekomstbestendig te maken. Als ze het huis willen verkopen dan zijn ze verplicht om dit eerst aan het fonds aan te bieden.
- Per dorp inventariseren wat er nodig is en vervolgens per dorp iets opzetten. Ieder dorp is uniek en heeft haar eigen samenstelling, maatwerk leveren per dorp.

4. Waar lopen we nu al tegen aan bij onze ouderen? Hoe kunnen we dat op korte termijn oplossen?

- Ontwikkelen regeling voor aanpassen van particuliere woningen, bijvoorbeeld in de vorm van een renteloze lening.
- Hoe wordt er straks omgegaan met echtparen? Wat als 1 van de partners een indicatie heeft voor een verzorgingstehuis. Kunnen ze hier dan samen wonen? En wat gebeurt er als de partner met indicatie komt te overlijden? Moet de andere partner dan opzoek naar nieuwe woonruimte?

5. Wat verwachten we van de samenwerking met het Bolwerk en de zorginstellingen?

- Goede zorg van de Spiker en andere zorginstellingen.
- Meer duidelijkheid over wie, wat doet in het dorp en wie de dorpen kan helpen in het woud van regels en mensen. Betere koppeling tussen dorpen, mensen en professionals.
- Meer publiciteit geven aan de werkzaamheden van het Bolwerk.
- Een meedenker en 1 loket voor vragen, bijvoorbeeld door het Bolwerk.

Groep 2

1. Wat betekent deze visie voor mij en ons dorp

Morra:

- De vorige generatie had kansen, de huidige en toekomstige generatie minder.
- Deze visie betekent veel voor kwetsbare groepen en jonge gezinnen.

Paesens-Moddergat:

- Werk is een zorgpunt. De leefbaarheid komt onder druk.

Anjum:

- Men maakt zich zorgen over hoe je zorg anders moet organiseren (zelf werkzaam in de zorg).
- Zorg over haalbaarheid van de visie in relatie tot geschikte woningen.

2. Wat kunnen we in ons dorp zelf doen om ouderen langer in ons dorp te laten wonen?

- Aangepaste woningen.
- Bezorgservice behouden (boodschappen worden nu aan huis bezorgd).
- Behouden zorg aan huis.

3. Hoe gaan we dat organiseren? Wat en wie hebben we daar bij nodig? Hoe versterken we onze eigen kracht als dorpsgemeenschap?

- Minder regelgeving in de zorg. De gevraagde kwalificaties van het zorgpersoneel zijn hoog. Hier soepeler mee omgaan.
- Goede afstemming tussen professionele zorg en mantelzorg.
- Sociale netwerk versterken door het behouden of realiseren van een ontmoetingsplek in elk dorp (ook een supermarkt kan deze rol vervullen).
- Sociale controle versterken (alarmeren, melden bij instanties).

4. Waar lopen we nu al tegen aan bij onze ouderen? Hoe kunnen we dat op korte termijn oplossen?

- De huidige wet- en regelgeving beperken de mogelijkheden voor het langer thuiswonen. Als je bijvoorbeeld een kangaroowoning wil realiseren loop je tegen bijvoorbeeld strijdigheid met het bestemmingsplan aan. De gemeente moet hier in faciliteren.
- Er is geen vergoedingsstelsel voor vrijwilligers, mogelijk stimuleert een vergoedingsstelsel mensen om ook vrijwilligerswerk te doen. Het zijn nu vaak dezelfde mensen die overal voor ingezet worden.

5. Wat verwachten we van de samenwerking met het Bolwerk en de zorginstellingen?

- Goede begeleiding en ondersteuning van vrijwilligers en ouderen.

Groep 3

1. Wat betekent deze visie voor mij en ons dorp

Aalsum:

Aalsum heeft geen voorzieningen. De nadruk zal steeds meer komen te liggen op mantelzorg en vrijwilligers. De eerste mensen in het dorp gaan nu al particulier zorg inhuren.

Nes:

Veel vrijwilligerswerk en mantelzorg nodig.

Niawier:

- Bejaardenwoningen verdwijnen doordat ze worden afgebroken of te koop worden gezet.
- Het dorp vergrijsd doordat steeds meer huizen worden opgekocht door 60 plussers elders uit het land.

Niawier/Wetsens:

- Er is niets en zo te horen komt er ook niets. Dit is teleurstellend.

Oosternijkerk:

- Oosternijkerk is een levendig dorp en dat moet het ook blijven. Het wordt er echter niet gemakkelijker op. Ouderen willen ook graag blijven maar de vraag is of die de kans krijgen om te blijven. Men vraagt zich af welke rol van dorpsbelangen wordt verwacht in dit verhaal. Dorpsbelangen bestaat uit een groep vrijwilligers die voor een termijn van 4 jaar worden gevraagd.
- De visie betekent een heftige opdracht voor dorpsbelangen maar ook voor de inwoners van het dorp.

2. Wat kunnen we in ons dorp zelf doen om ouderen langer in ons dorp te laten wonen?

- Bouwen levensloopbestendige woningen (door corporatie).
- Bepaalde voorzieningen kunnen ook naar het dorp toekomen. Hierbij wordt gedacht aan een fysiotherapeut, pedicure, etc. die bijvoorbeeld 1x p er week op een vast tijdstip aanwezig zijn in het dorpshuis. Dit vergt nader onderzoek.
- De vraag is wat de rol van Dorpsbelangen is in dit verhaal. Het voelt als een zware rol wat dorpsbelangen krijgt toegeschoven. Er zal eerst in het dorp zelf geïnventariseerd moeten worden waar behoefte aan is, wat er al is en wat is er nodig om ouderen langer in het dorp te laten wonen.

3. Hoe gaan we dat organiseren? Wat en wie hebben we daar bij nodig? Hoe versterken we onze eigen kracht als dorpsgemeenschap?

- Dubbel gevoel. Nu ook hechte gemeenschappen maar het aantal vrijwilligers neemt af. Men is wel enthousiast voor kortdurende en aflopende projecten en wil zich hier graag voor inzetten. Als het structureel wordt dan haken veel mensen af.
- De vrijwilligers willen wel klusjes en praktische zaken op zich nemen maar iedere dag structureel zorg verlenen wil bijna niemand. Bovendien zijn de mensen hier ook niet in geschoold.
- Via burenhulp en via de kerken wordt er wel het een en ander georganiseerd.

4. Waar lopen we nu al tegen aan bij onze ouderen? Hoe kunnen we dat op korte termijn oplossen?

- Verkoop woningen (van onder andere senioren) in het dorp stagneert, jongeren krijgen moeilijk een hypotheek en door de huidige crisis. Bovendien brengt de crisis ook op het gebied van werk veel onzekerheid met zich mee zodat jongeren voorzichtig worden met het kopen van een woning en het aangaan van een hypotheek.
- Als de ouderen de woning al wel kunnen verkopen dan biedt het dorp veelal geen alternatieve woonruimte.
- In de kleine dorpen komen geen leeftijdgerelateerde woningen:
 - Angst voor leegloop dorp door aanzuigende werking groter kernen
 - Weinig zeggenschap hierover.

5. Wat verwachten we van de samenwerking met het Bolwerk en de zorginstellingen?

- Dat de gemeente het gemakkelijker maakt om een woning aan te passen (regels en procedures).
- Dat het Bolwerk en de zorginstellingen coördineren en ondersteunen.
- Veel huidige 65-plussers hebben voldoende financiële middelen en zullen daarom zelf beslissen waar, in welke dorp op stad, ze willen wonen als ze zorg nodig hebben. Deze visie stuurt deze categorie ouderen niet.

Bijlage 3

De binnengekomen reacties

De binnengekomen reacties van de verenigingen van dorpsbelangen n.a.v. de informatie bijeenkomst op 3 juni 2013

Reactie op de gemeentelijke visie wonen, zorg en welzijn, Ternaard

Met bezorgdheid hebben wij uw visie gelezen.

Het rapport benadrukt de demografische krimp in de regio Noordoost Friesland, waarschijnlijk zal er krimp plaats vinden, maar naar de mening van sommige onderzoekers niet in die mate als aangegeven staat in dit rapport.

Deze visie zal naar ons idee sterk krimpbevorderend gaan werken, vooral als de woningbouw blijft stagneren.

Merkwaardig is de passage op blz 19:

Bijna alle dorpen hebben te kampen met demografische krimp, met uitzondering van een tiental dorpen. De dorpen Anjum, Ternaard en Oosternijkerk laten zelfs groeicijfers zien.

Anjum, Ternaard en Oosternijkerk zijn immers relatief grote dorpen, en het is natuurlijk geweldig dat er sprake is van groei in deze dorpen. Kennelijk is er in 7 andere dorpen ook geen sprake van krimp, dus dan is de houding die uit dit rapport spreekt totaal verkeerd.

Een ander punt van zorg is de passage op blz 9:

De nieuwe gekantelde werkwijze zal verbindingen aanbrengen. Het betekent dat iedereen anderen ontmoet en meedoet aan het maatschappelijk leven en daarvoor in eerste instantie zelf verantwoordelijk is. Inwoners van beide gemeenten zullen hun verantwoordelijkheid nemen voor het eigen welzijn. Het zelfregulerend vermogen van de individuen en de groepen zal ontwikkeld en versterkt worden. Deze ondersteuning zal het uitgangspunt zijn voor het werk van de professionals. Centraal hierbij is de essentie van het welzijnswerk: schakel weerbaren in om minder weerbaren te ondersteunen in het opbouwen van een sociaal netwerk.

In Ternaard zijn bijzonder veel vrijwilligers actief, op allerlei gebied. Het zelfregulerend vermogen van de individuen en de groepen is in Ternaard al bijzonder groot. Naar onze mening is dan ook niet zo zeer ondersteuning nodig voor deze personen, maar is er wel professionele ondersteuning nodig voor de minder weerbaren. Deze professionele ondersteuning voor de minder weerbaren zullen wij als Ternaarder bevolking nooit kunnen leveren.

Vereniging voor dorpsbelangen Ternaard

Reactie op visie Wozowe, Wierum, d.d. 25-8-13

Geachte heer Wassink,

Na overleg binnen ons bestuur over de conceptvisie Zorg, Wonen en Welzijn Dongeradeel 2013, zoals deze besproken is in de vergadering met wethouder Boorsma, Pasana, Thus Wonen, Het Bolwurk en de besturen van Dorpsbelangen in de gemeente Dongeradeel op 3 juni jl, hebben wij enkele kritische vragen en punten op papier gezet, nl:

T.a.v. Zorg en Welzijn:

1. Wat zijn/worden de taken van het bestuur van Dorpsbelang binnen het nieuwe WMO stelsel?
2. Hoe verloopt de Pilot die in Broeksterwoude en It Fûgellân wordt gehouden betreffende het nieuwe WMO stelsel?
3. Heeft de gemeente Dongeradeel inmiddels een idee welke eisen er aan de functie van Meitinker/Omtinker zullen worden gesteld?

Deze vragen in het kader van de belastingfactor van de leden van het bestuur van dorpsbelang in een klein dorp waar het vinden van nieuwe bestuursleden sterk afhankelijk is van de taken die men toebedeeld krijgt. Ook het werven van vrijwilligers voor diverse taken binnen de dorpsgemeenschap wordt moeilijker vanwege de krimp; minder jongeren die in het dorp blijven en vertrek van ouderen naar aangrenzende dorpen en stad, het werkende resterende deel van de bewoners, verminderde betrokkenheid bij het dorpsleven, etc.

T.a.v. Wonen:

1. Wij gaan akkoord met de conceptvisie Wonen op voorwaarde dat het bestaande aanbod aan seniorenwoningen in Wierum behouden c.q. zo nodig gerenoveerd of aangepast zal worden. Wij zijn voorstander van het tijdens de vergadering geopperde idee dat er van 3 bestaande oude seniorenwoningen 2 modernere woningen zouden kunnen gemaakt worden met zorgvoorzieningen zoals een grotere badkamer en slaapkamer.
2. Wanneer er een initiatief vanuit het dorp naar voren komt om bijvoorbeeld een zorgboerderij of een woning voor Kleinschalig wonen o.i.d. zouden wij graag zien dat dit door de gemeente Dongeradeel serieus wordt beoordeeld op haalbaarheid en eventueel financiële ondersteuning krijgt.
3. Tijdens de vergadering van 3 juni j.l. werd de visie zo gepresenteerd dat de Krimp niet verder bevorderd zou worden. Naar onze mening klopt dit niet omdat na het vertrek van de jongeren vanwege het gebrek aan passende woningen, gebrek aan werkgelegenheid, en het niet aanwezig zijn van een school en winkels in ons dorp, nu ook de ouderen naar de ouderenvoorzieningen in de omliggende dorpen en Dokkum worden verwezen.

Hoewel wij ons zeer bewust zijn van het feit dat er bezuinigd moet worden op de voorzieningen in zorg, wonen en welzijn, zullen wij wat Wierum betreft de vinger aan de pols houden en het Gemeentebestuur kritisch volgen.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur van Dorpsbelang Wierum

Akkie de Beer, secr.

Reactie op visie Wozowe, Oosternijkerk, dd 2-9-13

Wij hebben onlangs in onze bestuursvergadering de presentatie van visie besproken en willen aanvullend het volgende opmerken.

Wij begrijpen dat er gesneden moet worden in de zorgvoorzieningen.

Wij begrijpen ook dat mensen langer in eigen woning moeten kunnen blijven wonen en dat er dus gerichte zorg nodig is .

Wij vinden dat dorpsbelangen wel kunnen ondersteunen in algemene voorzieningen in het dorpshuis. Dus zich warm maken voor voorzieningen in eigen dorpshuis zoals fysiotherapie, huisartsenpost of pedicure en het opzetten van een burenhulpdienst

Daarnaast vinden we dat de sociale cohesie in een dorp groter kan zijn dan in de stad, maar dat dat feit niet mag betekenen dat de gemeente bepaalde voorzieningen daarom niet meer in dorpen aanbiedt, welke wel in de stad worden aangeboden. Dit bevordert leegloop.

Ook in de dorpen ontstaat steeds meer individualisering. De sociale cohesie en kerkelijke betrokkenheid loopt terug. De gemeente kan niet verwachten van vrijwillige bestuursleden van dorpsbelangen dat zij blijvende coördinerende taken in de zorg op zich nemen. Immers dan wordt het nog moeilijker om bestuursleden te vinden en wordt de druk op het aantal taken die bestuursleden moeten doen groter.

Er is in dorpen gelukkig veel gemeenschapsgevoel en inwoners zijn veelal bereid om de schouders ergens vrijwillig onder te zetten. Maar... let op, dit gaat alleen op voor tijdelijke projecten. (zoals in Oosternijkerk de bouw van de kleedaccomodatie van Roptaboys, verbouw dorpshuis, aanleg steiger, aanleg parkeerterrein bij sportpark de fiver)

Wij zetten echter onze vraagtekens bij de bereidwilligheid van mensen als je langdurig voor iemand moet zorgen, bovendien neemt dan de kwaliteit van zorg af, omdat ongeschoolde krachten / mantelzorgers en burenhulpen ingezet worden bij taken die nu door geschoolde werknemers worden gedaan.

Wij zijn bang voor terugloop in werkgelegenheid

Wij zijn ook bang dat de ouderen die graag in eigen dorp / stad willen blijven, verhuizen naar een verzorgingsgebied. Dus bevordering leegloop.

Een boodschap voor je buurman doen we graag, maar dagelijks je buurman wassen en naar bed brengen..... onmogelijk.

Wij vinden dat dit niet met burenhulp gedaan kan worden. Gaat bovendien ten koste van werkgelegenheid.

Dit is in het kort de strekking zoals is besproken op onze bestuursvergadering. Misschien slaan we uw plank wel mis, maar dan is er sprake van onduidelijke communicatie.

Wij hebben ook nog één kritiekpuntje op de gang van zaken.

Het was voor de snelheid van het nemen van beslissingen en voor het overleg in groepen beter geweest als wij voor de presentatie materiaal opgestuurd hadden gekregen. We werden nu in het diepe gegooid en hebben onze reacties de avond van de presentatie moeten baseren op de info die we die avond kregen ipv van dat we ons goed voorbereid in het gesprek hebben kunnen mengen.

Maar a la , dat is door deze 2 extra maanden en overleg met de achterban inmiddels goed gemaakt.

Met vriendelijke groeten,

Vereniging voor Dorpsbelangen Oosternijkerk
Dieta Holwerda, secretaris.

Bijlage 4

Reactienota

Reactienota: Gemeentelijk visie Wonen, Zorg en Welzijn,

Een visie op hoe de gemeente Dongeradeel in haar woonbeleid anticipeert op de vergrijzing

Ten behoeve van de reacties van dorpsbelangen naar aanleiding van de informatiebijeenkomst op 3 juni 2013.

Indiener	Onderwerp/vraag	reactie
Vereniging voor dorpsbelangen Ternaard Het bestuur van Dorpsbelang Wierum Vereniging voor Dorpsbelangen Oosternijkerk	Demografische krimp in relatie tot woningbouw <i>(werkt de visie krimp- en leegloop bevorderend?)</i>	Bevolkingskrimp is een demografische ontwikkeling die zich op meerdere plekken aan de randen van ons land voordoet. Voor Nederland geldt dat in 2025 de helft van alle gemeenten al met krimp te maken heeft. Uiteindelijk zal de bevolking van heel Nederland krimpen. In die regio's waar bevolkingskrimp zich voordoet, is het een niet te stuiten demografische ontwikkeling. In de gehele gemeente Dongeradeel is sprake van krimp van de bevolking. Kijk je echter per dorp dan kan de mate van krimp verschillen. Zo krimpt de bevolking van de stad Dokkum de laatste jaren ook al. Daarnaast lijkt er in een zevental dorpen nog sprake te zijn van een min of meer stabiele bevolking. Drie dorpen laten nog groei zien, al is die in absolute zin gering. De overige van de in totaal 28 dorpen krimpen. Deze krimp of groei is niet afhankelijk van de grootte van een dorp maar afhankelijk van een complex aantal factoren. Woningbouw is geen oplossing voor krimp. Woningbouw stopt namelijk niet de teruggang in bevolking. Het trekt hooguit mensen vanuit een nabijgelegen dorp aan, waar de krimp zich vaak ook al voordoet. Uiteindelijk wordt er dan gebouwd voor de leegstand, die zich soms enkele jaren later pas voordoet als de verhuisketens zijn uitgewerkt. Er zijn immers op gemeentelijk niveau te weinig woningzoekenden voor een teveel aan woningen. De gevolgen zijn dat de woningmarkt in de gemeente nog verder verslechterd en vast komt te zitten. Met de visie op wonen, welzijn en zorg wordt ingestoken op het zo goed mogelijk opvangen van deze demografische ontwikkelingen door beleid te ontwikkelen gericht op de senioren in de dorpen.

		Door efficiënt om te gaan met de beschikbare middelen en voorzieningen, door professionele inzet van de organisaties van zorg- en welzijnsinstellingen en door inzet van de bevolking zelf, kunnen we senioren zo lang mogelijk thuis in het eigen dorp laten wonen. Als ouderen dan uiteindelijk toch moeten verhuizen omdat ze erg intensieve zorg nodig hebben, willen we zorgen voor voldoende beschikbaarheid van geschikte en zorgwoningen. De beschikbaarheid van geschikte en zorgwoningen willen we vergroten door vooral de bestaande woningen aan te passen of te vervangen. Dit doen we in een beperkt aantal dorpen waar al (zorg)voorzieningen aanwezig zijn. We moeten deze keuze maken omdat er simpelweg onvoldoende geld is om alle huurwoningen aan te passen in alle dorpen.
Vereniging voor dorpsbelangen Ternaard Het bestuur van Dorpsbelang Wierum Vereniging voor Dorpsbelangen Oosternijkerk	Professionele ondersteuning voor minder weerbaren kan niet vervangen worden door inzet van de bevolking. Vooral als er al een uitgebreide inzet van sociale netwerken in het dorp aanwezig is.	In dorpen waar dit al optimaal gebeurt, zal mogelijk weinig winst te halen zijn met extra inzet van vrijwilligers. Het is echter de vraag of dit voor iedereen in het dorp geldt. We willen voorkomen dat er toch mensen buiten de boot vallen. Daartoe zullen vrijwilligers professioneel worden ondersteund zodat ze leren de signalen van mensen die buiten de boot dreigen te vallen op te vangen en zodat ze weten hoe ze deze mensen kunnen ondersteunen, of weten waar ze met hun signaal terecht kunnen. Natuurlijk blijft professionele zorg beschikbaar voor die mensen die dat echt nodig hebben, maar niet alles kan op dezelfde manier door blijven gaan. Soms zijn er met inzet van vrijwilligers ook eenvoudiger oplossingen voorhanden.
Het bestuur van Dorpsbelang Wierum	De Kanteling; invoer van het nieuwe Wmo-stelsel en de rol van dorpsbelangen daarbij. <i>(welke rol heeft dorpsbelangen? hoe verlopen de pilots? Welke functie-eisen worden aan de mei-omtinker gesteld?)</i>	Vragen over de Wmo vallen buiten de reikwijdte van de visie Wonen, Welzijn en Zorg, al zijn er natuurlijk wel vele raakvlakken en is er in deze visie alvast rekening gehouden met de veranderende werkwijze. Momenteel is de gemeente druk bezig met het proces van 'Kanteling van de Wmo'. Kantelen staat voor een nieuwe manier van werken in de Wmo.

		Daarbij willen we een omslag maken van claimen van voorzieningen, naar het meedenken aan oplossingen en uitgaan van de eigen kracht. Dit proces kost tijd en is mede afhankelijk van wijzigingen en veranderingen in het rijksbeleid. De invoering vindt stapsgewijs plaats in 2013 en 2014. De rol van informele netwerken wordt door de Kanteling groter. Daarbij kunnen ook dorpsbelangen een rol spelen. Welke rol dat is, zal komende tijd nader met hen worden verkend. Verdere informatie over de Kanteling zal via dit project worden verspreid.
Het bestuur van Dorpsbelang Wierum Vereniging voor Dorpsbelangen Oosternijkerk	Vrijwilligers activeren en ondersteunen. Belastbaarheid van vrijwilligers. <i>(Wat is de rol van dorpsbelang hierbij?)</i>	Het is de bedoeling dat vrijwilligers en mantelzorgers ondersteund worden. Hierbij spelen de meitinkers en mienskipswurkers een rol. Het zelfregulerend vermogen van de individuen en de groepen zal verder ontwikkeld en versterkt worden. Dit zal het uitgangspunt zijn voor het werk van de professionals. Centraal hierbij is de essentie van het welzijnswerk: schakel weerbaren in om minder weerbaren te ondersteunen in het opbouwen van een sociaal netwerk. Dit sociale netwerk is het vangnet van de minder weerbaren. Als dit goed lukt is er geen extra belasting van dorpsbelang. Dorpsbelang heeft dan meer een signaalfunctie voor als zaken niet zo goed verlopen en mensen buiten de boot dreigen te vallen. Wij erkennen echter wel dat het lastig is om de grens te trekken van wat door vrijwilligers gedaan kan worden, en wat door professionals, en wat hierbij de belastbaarheid is van vrijwilligers. Deels zal de praktijk dit moeten uitwijzen. Voorlopig gaan we in ons beleid uit van: Vrijwillig/informeel wat kan, professioneel wat anders moet.
Het bestuur van Dorpsbelang Wierum	Aanpassing huurwoningen in Wierum, ondersteuning kleinschalige initiatieven zoals zorg boerderij of aanpassing individuele woning	De aanpassing van huurwoningen in Wierum is deze in de visie niet voorzien. Omdat de gemeente Dongeradeel en de corporatie Thús Wonen zeer beperkte financiële middelen hebben en deze zo efficiënt mogelijk ingezet moeten worden, zijn er in deze visie duidelijke keuzes gemaakt.

		Er is simpelweg onvoldoende geld om alle huurwoningen aan te passen. Wel is op pagina 19 van de visie aangegeven dat de gemeente Dongeradeel kleinschalige individuele particuliere oplossingen wel zoveel mogelijk wil faciliteren. Aanvragen hiertoe kunnen op een serieuze behandeling van de gemeente rekenen.
Het bestuur van Dorpsbelang Wierum Vereniging voor Dorpsbelangen Oosternijkerk	Vertrek van ouderen naar grotere dorpen en/of verzorgingsgebieden.	Deels is dit een autonoom proces, omdat ouderen om verschillende redenen keuzes maken om te gaan verhuizen. In deze visie wordt ingezet op beleid om ouderen in elk geval de mogelijkheid te bieden om zo lang mogelijk thuis te wonen tot het moment waarop er vanwege het verlenen van langdurig intensieve zorg een andere keuze moet worden gemaakt.